

**Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta**

Jan Bidmon

**Ochrana obligačních uživatelských práv proti zásahům třetích
osob z historicko-srovnávací perspektivy**

Diplomová práce

Olomouc 2018

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „*Ochrana obligačních uživatelských práv proti zásahům třetích osob z historicko-srovnávací perspektivy*“ vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 22. března 2018

.....
Jan Bidmon

Rád bych na tomto místě poděkoval JUDr. et Mgr. Ondřeji Horákovi, Ph.D., za vstřícný přístup, věnovaný čas a odborné konzultace, které mi byly nápomocny při psaní této diplomové práce.

Obsah

Seznam použitých zkratk	5
Úvod	6
1 Východiska	9
1.1 Ke kategoriím věcných a obligačních práv.....	9
1.1.1 Římské právo – kořeny věcných práv a obligací.....	10
1.1.2 K tradici romanistického konceptu rozlišování věcných a obligačních práv v občanských zákonících platných na našem území	12
1.1.3 Kritika rozlišování věcných a obligačních práv.....	13
1.2 Vlastnické žaloby a jejich význam pro obligačně oprávněného detentora	14
2 Od obecného zákoníku občanského k meziválečné rekodifikaci	17
2.1 Právní úprava	17
2.2 Ochrana obligačních užívacích práv proti zásahům třetích osob v judikatuře.....	18
2.2.1 Dozvyky judikatury NS ČSR v právní vědě.....	23
2.3 Nájemce jako vlastník svého práva?	25
2.4 Shrnutí.....	27
3 Meziválečná rekodifikace	28
3.1 Návrh superrevizní komise z roku 1931.....	28
3.1.1 Vlastnictví práva v kontextu návrhu superrevizní komise z roku 1931	29
3.2 Vládní návrh občanského zákoníku z roku 1937	30
3.2.1 Vlastnictví práva v kontextu vládního návrhu občanského zákoníku z roku 1937.....	32
4 Období socialismu	33
4.1 Občanský zákoník z roku 1950	33
4.1.1 Obdobné užití vlastnických žalob každým, kdo má k věci právní titul	33
4.1.2 Vlastnictví práva v kontextu občanského zákoníku z roku 1950	34
4.2 Občanský zákoník z roku 1964 (v původním znění)	35
5 Období po roce 1989	38
5.1 Velká novela z roku 1991.....	38
5.1.1 Právní úprava.....	38
5.1.2 Z judikatury.....	39
5.1.3 Pojetí věci v právním smyslu.....	41
5.2 Občanský zákoník z roku 2012	41
5.2.1 Stručná legislativní historie	42
5.2.2 Ustanovení na ochranu oprávněného detentora v kontextu současné právní úpravy.....	43
5.2.3 Význam § 1044	46
5.2.4 Přímá ochrana nájemce a pachtýře	50
Závěr	52
Bibliografie	55
Abstrakt	62
Klíčová slova	64

Seznam použitých zkratek

OZO	Císařský patent č. 946/1811 Sb. z. s., obecný zákoník občanský
SN 1931	Superrevizní návrh občanského zákoníku z roku 1931
VN 1937	Vládní návrh zákona, kterým se vydává občanský zákoník z roku 1937
OZ 1950	Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník
OZ 1964	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
Velká novela	Zákon č. 509/1991 Sb., kterým se mění, doplňuje a upravuje občanský zákoník
OZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Gl. U. n. ř.	Sbírka soudních rozhodnutí Glaser-Unger (nová řada)
NS ČSR	Nejvyšší soud Československé republiky (1918 – 1948)
NS	Nejvyšší soud České republiky
ÚS	Ústavní soud České republiky

Úvod

Předmětem této diplomové práce je ochrana obligačně oprávněného detentora proti zásahům třetích osob. Práce pojednává o historickém vývoji této problematiky na našem území od OZO do současnosti se zaměřením na obligace sloužící k přenechání věci do užívání osobě odlišné od vlastníka. Zdejší soukromé právo již tradičně vyhází z romanistického konceptu rozlišování obligačních a věcných práv. Obligační práva v tomto pojetí působí zásadně pouze inter partes. V praxi přitom dochází k situacím, ve kterých jsou obligačně oprávnění ve výkonu svého práva rušeni, nebo kdy jim je dokonce věc, která je předmětem obligace, odejmuta. Při důsledném respektování relativního charakteru obligačních práv by se nájemce, pachtýř ani vypůjčitel proti zásahům třetích osob nemohli sami bránit. Byli by odkázáni na vlastníka, který je v zásadě na základě smlouvy povinen jim nerušené užívání věci umožnit. Tento postup však může být v mnohých situacích komplikovaný a těžkopádný. Vlastník nemusí být vždy dostupný nebo ochotný ochranu poskytnout. Zajištění nerušeného užívání věci sice lze považovat za jeho smluvní povinnost, jejíž nesplnění pro něj může mít negativní důsledky, neznamená to však, že to situaci obligačně oprávněného vždy uspokojivě vyřeší. Tento model ochrany, který respektuje obligační podstatu daných institutů, se tak v určitém bodě společenského vývoje stal, alespoň podle zákonodárce, nedostatečným.¹

V současném právu předmětnou problematiku představují zejména § 2211 OZ a v obecnější rovině § 1044 OZ. Cíl práce by se dal proto zjednodušeně vystihnout jako geneze těchto dvou ustanovení. Podle důvodové zprávy u § 2211 OZ historické pojetí, kdy měl nájemce ochranu pouze proti druhé straně obligace, vzalo už dávno za své.² Dávám si proto za cíl nejenom analyzovat kdy a za jakých historických okolností na našem území vzalo výše uvedené pojetí slovy důvodové zprávy „za své“, ale rovněž zprostředkovat následný vývoj právní úpravy. Tato problematika má však širší dosah, a to především směrem k samotnému pojetí věci v právním smyslu a s tím související otázky vlastnictví práv. Otázka absolutních účinků obligací šla dějinami s pojetím věci v právním smyslu ruku v ruce. V neposlední řadě ani samotný romanistický koncept rozlišování obligačních a věcných práv nebyl ve všech etapách moderního právního

¹ HORÁK, Ondřej. Ochrana oprávněného detentora proti zásahům třetích osob (ke kořenům a výkladu § 1044 občanského zákoníku). *Právní rozhledy*, 2015, roč. 23, č. 4, s. 115.

² ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 842.

vývoje na našem území samozřejmostí. V jednotlivých kapitolách se proto problematiku, která je předmětem práce, snažím zasadit do širšího kontextu související dobové právní úpravy. Zabývat se budu čistě ochranou obligačních práv jako ochranou subjektivních majetkových oprávnění. Stranou v této práci nechám otázku držby obligačních práv a s ní související posesorní ochranu, jelikož se jedná o problematiku, která by si svým rozsahem a komplexností zasloužila samostatné pojednání.

Téma práce bylo zvoleno z důvodu významu předmětné problematiky, která je výjimkou z výše zmíněného romanistického konceptu rozlišování věcných a obligačních práv, resp. relativních a absolutních majetkových práv. Význam a dosah „petitorní“ ochrany obligačně oprávněného detentora v současném právu je navíc velmi nejasný. Jde proto nejen o historicky zajímavou teoretickou otázku, ale rovněž o velmi aktuální téma. Historický pohled přitom umožňuje mnohem hlubší zamyšlení nad významem pozitivního práva. Právní úprava *de lege lata* je pouhým bodem na historické ose právního vývoje a bez znalosti bodů předchozích můžeme jen těžko pochopit její pravou podstatu. Právní dějiny jsou proto výborným prostředkem nejen z hlediska zjištění toho co bylo, což je jejich základním účelem, ale rovněž mohou přinést cenné poznatky pro současnost.³

Ke zpracování tématu budou použity zejména odborné monografie a články (historické i současné), texty zákonů, judikatura a komentářová literatura. Z důvodu historického pojetí však bude pracováno i s dalšími relevantními zdroji, jako jsou například dokumenty mapující průběh meziválečné rekodifikace. Struktura práce je rovněž zvolena tak, aby odpovídala historickému pojetí. Kapitoly jsou řazeny chronologicky podle jednotlivých období s výjimkou kapitoly první, která je věnována obecným východiskům zkoumané problematiky (vymezení obligačních a věcných práv a jejich původ v římském právu, význam vlastnických žalob pro obligačně oprávněného detentora,...). Tato úvodní kapitola si neklade za cíl uvedené pojmy vymezit vyčerpávajícím způsobem, což není vzhledem ke konkrétně vymezenému tématu práce ani možné, ani nezbytné, ale slouží jako určitý úvod do problematiky. Kromě platné právní úpravy je kladen důraz také na jednotlivé osnovy meziválečné rekodifikace, které

³ HORÁK, Ondřej a kol. *Absolutní majetková práva z historicko-srovnávací perspektivy. Vybrané otázky*. Praha: Leges, 2017, s. 9.

jsou nejenom přímým odkazem prvorepublikové civilistiky, ale rovněž stěžejním inspiračním zdrojem právní úpravy současné.⁴

Pro lepší uchopení tématu práce se její základní cíl pokusím vyjádřit následujícími výzkumnými otázkami:

1) Jaké byly okolnosti a dobové argumenty zavedení výslovné ochrany obligačně oprávněného detentora proti zásahům třetích osob do našeho právního řádu?

2) Jakým způsobem se tato ochrana v našem právním řádu vyvíjela? (geneze § 1044 a § 2211 OZ)

3) Jaký význam a dosah má tato ochrana de lege lata?

Mimo tyto tři hlavní výzkumné otázky budu v kontextu zkoumané problematiky věnovat v nezbytné míře pozornost také přístupu k romanistickému konceptu rozlišování věcných a obligačních práv v průběhu moderního právního vývoje na našem území. Tam, kde to bude z hlediska tématu práce relevantní, se budu věnovat rovněž dopadu právní úpravy věci v právním smyslu na otázku „petitorní“ ochrany obligačních užívacích práv jako věcí nehmotných a možných předmětů vlastnického práva.

Ke zodpovězení výše položených výzkumných otázek budu používat univerzální vědecké metody analýzu, dedukci, indukci, syntézu a abstrakci. Při interpretaci textu zákona bude pracováno také se zvláštními metodami právní vědy sloužícími k nalézání práva.

⁴ ELIÁŠ a kol.: *Nový občanský zákoník...*, s. 47.

1 Východiska

1.1 Ke kategoriím věcných a obligačních práv

Romanistický koncept rozlišování věcných a obligačních práv, který inspiroval mnoho právních řádů v kontinentální Evropě, představuje pro problematiku, která je předmětem této diplomové práce, základní východisko. Věcná práva jsou chápána jako „právní panství nad věcí“. Jsou to absolutní soukromá majetková práva, jejichž předmětem je věc v právním smyslu. Z absolutního charakteru věcných práv vyplývá, že mají účinky erga omnes.⁵ Obligace jsou naopak majetkovými právy relativními. Jsou právním vztahem mezi osobami a účinky tak mají pouze „inter partes“. Jsou vymezovány jako párové kategorie, pro které platí odlišné, někdy přímo protichůdné právní principy.⁶

Věcné právo, jakožto právo absolutní, musí respektovat každý bez ohledu na to, zda mezi oprávněným a třetí osobou existuje nějaký konkrétní právní vztah. Třetí osoby zásadně nemají povinnost aktivního chování. Mají pouze povinnost vymezenou negativně – povinnost nerušit a do práva nezasahovat.⁷ Základním dělením věcných práv je dělení na věcná práva k věci vlastní a věcná práva k věci cizí. Mezi věcná práva k věci vlastní patří bez pochyby právo vlastnické, které je vůbec nejširším věcným právem a jedním z pilířů soukromého práva.⁸ Některými autory je mezi věcná práva k věci vlastní řazena i držba, jejíž charakter je však sporný.⁹ Mezi věcná práva k věci cizí dnes zákon řadí služebnosti, reálná břemena, právo stavby, zástavní právo a zadržovací právo.¹⁰ V závislosti na právní úpravě lze sjednat jako věcná i některá další práva.¹¹

Obligace, neboli závazek, je na rozdíl od práva věcného právním vztahem mezi dvěma nebo více speciálně určenými osobami. Práva a povinnosti tak zásadně vznikají

⁵ TILSCH, Emanuel. *Občanské právo. Část všeobecná*. Praha: Wolters Kluwer, 2012, s. 94 – 97.

⁶ Tamtéž, s. 94 – 95, 98. Viz také: KRČMÁŘ, Jan. *Právo občanské I. Výklady úvodní a část všeobecná*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 89 – 99; MAYR, Robert. *Soustava občanského práva. Kniha první: nauky obecné*. Dominik Rudolf (ed). 2. vydání. Brno: Barvič a Novotný, 1929, s. 49 – 54.

⁷ KRČMÁŘ: *Právo občanské I...*, s. 90, 92.

⁸ Tamtéž, s. 93 – 94.

⁹ Někteří autoři ji nepovažují za právo, ale za pouhý faktický stav, se kterým právo spojuje určité právní následky. Např.: RANDA, Antonín. *Der Besitz nach österreichischem Rechte mit Berücksichtigung des gemeinen Rechtes, des preußischen, französischen und sächsischen Gesetzbuches*. Leipzig: Breitkopf und Härtel, 1865, s. 97. Jiní ji považují za věcné právo, neboť podle nich každé právo je podloženo faktem a není proto důvodu držbě přisuzovat jiný charakter než ostatním subjektivním právům. Např.: TILSCH: *Občanské právo...*, s. 97; KRČMÁŘ, Jan. *Právo občanské II. Práva věcná*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 68.

¹⁰ SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL, Jiří a kol. (ed). *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976 – 1474)*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 6.

¹¹ PETROV, Jan. In PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír (ed). *Občanský zákoník. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 960 – 961.

pouze mezi těmito konkrétně vymezenými subjekty - věřitelem a dlužníkem.¹² Obligace tak má relativní charakter a třetí osoby nemají s ujednaným obligačním vztahem zpravidla nic společného. V zásadě nejsou ani schopny existenci obligace identifikovat. Tím spíše nemají prostředky, aby mohly identifikovat její obsah.¹³ Pokud je předmětem obligace věc, oprávněný na tuto věc nepůsobí přímo, ale zprostředkovaně prostřednictvím dlužníka.¹⁴

1.1.1 Římské právo – kořeny věcných práv a obligací

Kategorie práv věcných a obligačních mají svůj původ v právu římském. Vytvořily se na historickém pozadí rozlišování římskoprávních žalob „in rem“ a „in personam“. Zatímco actio in personam byla spjata s právy obligačními a náležela pouze proti druhé straně závazkového právního vztahu, actio in rem byla spjata s právy věcnými a náležela proti všem.¹⁵ Na tomto základě se ve středověku začala rozlišovat práva nad věcí (iura in rem) a práva k věcem (iura ad rem). To následně vedlo k vytvoření kategorií práv věcných a práv obligačních, jak je známe dnes.¹⁶

Ačkoliv mají instituty věcných práv svůj původ v právu římském, pojem „věcná práva“ tak, jak ho používá současná právní věda, se v té římské neujal.¹⁷ To však neznamená, že by kategorie, kterou dnes označujeme jako „věcná práva“, nebyla římským právníkům známa. Již římské právo rozlišovalo trojí dělení forem ovládání věci (držbu, vlastnické právo, práva k věci cizí).¹⁸ Římané nazírali na právo procesualistickým způsobem a kategorii věcných práv vymezovali pomocí žalob, které sloužily na ochranu práva věcného charakteru. Římský právník si tak patrně nepokládal otázku, jaká práva jsou „věcná“, ale zda pro ochranu konkrétního práva slouží „actio in rem“.¹⁹

¹² KRČMÁŘ: *Právo občanské I...*, s. 97 – 98.

¹³ Tamtéž, s. 90.

¹⁴ ELIÁŠ, Karel. Právní povaha věcných práv k cizí věci. *Právník*, 2011, roč. 150, č. 3, s. 214 – 215.

¹⁵ SOMMER: *Učebnice soukromého práva římského. Díl I. Obecné nauky*. Praha: Tiskem „Politiky“ v Praze, 1933, s. 43 – 46.

¹⁶ ELIÁŠ, Karel. In ELIÁŠ, Karel (ed). *Občanský zákoník. Velký akademický komentář. Úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1. 4. 2008. 1. svazek, § 1 – 487*. Praha: Linde, 2008, s. 509.

¹⁷ REBRO, Karol, BLAHO, Peter. *Římské právo*. 4. přepracované a doplněné vydání. Bratislava: Iura Edition, 2010, s. 213 – 215.

¹⁸ DAJCZAK, Wojciech, GIARO, Tomasz, LONGCHAMPS DE BÉRIER, Franciszek, DOSTALÍK, Petr. *Právo římské. Základy soukromého práva*. Olomouc: Iuridicum Olomoucense, 2013, s. 163.

¹⁹ REBRO, BLAHO: *Římské právo...*, s. 213 – 215.

Na rozdíl od práv věcných, definici obligačního vztahu římské právo znalo. „*Obligatio est iuris vinculum, quo necessitate adstringimur alicuius solvendae rei secundum nostrae civitatis iura*“, neboli „závazek je právní pouto, na jehož základě jsme zavázáni něco splnit podle práva naší obce“.²⁰ V římském právu měly obligace přísně osobní charakter. Povaha obligace jako osobního vztahu mezi subjekty velmi symbolicky vyniká na prapůvodci všech obligací a jednom z nejstarších institutů archaického římského práva, kterým je nexum. Tento institut sahá až do dob rodového zřízení. Nexum spočívalo v přísném osobním ručení za dluh de facto vlastním životem. Pro případ, že by dlužník včas a řádně neplnil, měl věřitel právo ho odvést do domácí vazby. Pokud následně nebylo plněno, dlužník mohl být prodán do otroctví nebo usmrcen.²¹ Pro nexum je charakteristické, že podstatou obligace nebylo ani tak plnění, jako spíše moc nad osobou, která je zavázána.²² Již zákon dvanácti desek (Lex duodecim tabularum) obsahoval prvky prvních obligací, zejména deliktů, které jsou obecně starší, než kontrakty.²³ Patrně nejstarší známou upravenou obligací je krádež (furtum).²⁴ Výše uvedenou obecnou definici obligačního právního vztahu však nacházíme až v Justiniánských Institucích, což je pravděpodobně důsledkem toho, že římská právní věda byla velmi kazuistická a spíše se zabývala jednotlivými případy, než zevšeobecňující teorií.²⁵

Pojetí subjektivních práv v římském právu bylo odlišné od pojetí současného. Žaloba byla jak právem subjektivním, tak procesním prostředkem ochrany.²⁶ Každé věcné právo či obligace tak měly vlastní, specifické žaloby. Nájemcova právní ochrana spočívala např. v konkrétně stanovené žalobě „*actio conducti*“, kterou se domáhal vydání předmětu nájmu. Vzhledem k relativnímu charakteru obligací byl pasivně legitimovaným pouze a jenom pronajímatel.²⁷ Naopak oprávněný z *ususfructu* (osobní služebnosti poživacího práva), který dnešní terminologií označíme za věcné právo k věci cizí, disponoval např. žalobou „*vindicatio ususfructus*“, která byla účinná

²⁰ Justiniánské Instituce, 3, 13. Překlad: Peter Blaho, Michal Skřejpek. Viz BLAHO, Peter, SKŘEJPEK, Michal. *Iustiniani Institutiones – Justiniánské Instituce*. Praha: Karolinum, 2010, s. 249.

²¹ REBRO, BLAHO: *Římské právo...*, s. 333.

²² SOMMER, Otakar. *Učebnice soukromého práva římského. Díl II. Právo majetkové*. Praha: Tiskem „Politiky“ v Praze, 1935, s. 9.

²³ Tamtéž, s. 333.

²⁴ VÁŽNÝ, Jan. *Římské právo obligační*. Bratislava: Právnická fakulta univerzity Komenského v Bratislavě, 1924, s. 13.

²⁵ FRÝDEK, Miroslav. *Kurs římského práva*. Ostrava: KEY Publishing, 2011, s. 38.

²⁶ SOMMER: *Učebnice soukromého práva římského. Díl I...*, s. 39.

²⁷ SKŘEJPEK, Michal. *Římské soukromé právo. Systém a instituce*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, s. 188.

erga omnes. Na rozdíl od nájmu, který byl právem obligačním, byl pasivně legitimován kdokoli, kdo do ususfructu neoprávněně zasahoval.²⁸

1.1.2 K tradici romanistického konceptu rozlišování věcných a obligačních práv v občanských zákonících platných na našem území

Prvky tradice tohoto konceptu lze doložit již od středověku. Před účinností OZO bylo právo velmi rozdrobené, ale například již tzv. Koldínův zákoník po vzoru římského práva rozlišoval žaloby „in rem“ a žaloby „in personam“. „Ty pak žaloby aneb obvinění dělí se na dvě. Neb některé vztahují se na osoby (...). A to slove Actio in personam. Jiné pak žaloby jsau, kteréž se vztahují na věci (...). A slove Actio in rem. Z kteréhož dvojího žalob aneb obvinění rozdílů všickni jiní rozdílové pocházejí.“²⁹ Koldínův zákoník byl na našem území platný až do roku 1811. Z rozlišování věcných a obligačních práv vycházel již OZO. Ačkoliv jeho systematika, na rozdíl např. od německého BGB, přímo nevycházela z důsledné pandektní systematiky soukromého práva,³⁰ ale spíše z Gaiova systému,³¹ kategorie práv věcných a obligačních byly v jejím pozadí patrné. OZO ve svém druhém díle „o právu k věcem“ upravoval majetková práva (§ 255 a násl.). Tento díl se následně rozpadal na dva oddíly, z nichž první pojednával o věcných právech (§ 309 a násl.) a druhý o obligacích, které OZO označoval jako „osobní práva k věcem“ (§ 859 a násl.). Na tomto konceptu byla založena také meziválečná rekodifikace. Druhý díl VN 1937, který měl upravovat majetková práva, se rozpadal na 2 „oddělení“, z nichž první upravovalo práva věcná a právo dědické a druhé pohledávky (obligace).³² V OZ 1950 práva věcná tvořila část třetí (§ 100 a násl.) a obligace část čtvrtou (§ 211 a násl.). K určité diskontinuitě dochází až s OZ 1964, který znamenal radikální odklon nejenom od tradiční československé civilistiky, ale rovněž od kontinentálně evropského pojetí soukromého práva, založeného na romanistické tradici.³³ Kategorie věcných a obligačních práv se však do českého práva vrací již s tzv. „velkou novelou“ OZ 1964

²⁸ SKŘEJPEK: *Římské soukromé právo...*, s. 129.

²⁹ SCHELLE, TAUCHEN: *Občanské zákoníky...*, s. 43.

³⁰ Pandektní systém spočívá v rozdělení soukromého práva na pět částí: obecná část, rodinné právo, věcná práva, dědické právo a obligace. Poprvé ho popsal pandektista Heise: HEISE, Georg Arnold. *Grundriss eines Systems des gemeinen Civilrechts zum Behuf von Pandecten-Vorlesungen*. Heidelberg: Bey Mohr und Zimmer, 1807, 105 s. Viz KRČMÁŘ: *Právo občanské I...*, s. 42.

³¹ Gaiova systematika spočívá v rozdělení látky na osoby, věci a žaloby. K věcem jsou rovněž řazeny i obligace. Viz HURDÍK, Jan, FIALA, Josef. *Úvod do soukromého práva*. 2. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2002, s. 24 – 28.

³² SCHELLE, TAUCHEN: *Občanské zákoníky...*, s. 441 - 442.

³³ HORÁK, Ondřej. In MELZER, Filip, TĚGL, Petr (ed). *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1 – 117*. Praha: Leges, 2013, s. XLV – XLVI.

v roce 1991. Práva věcná tvořila část druhou (§ 123 a násl.) a obligace část osmou (§ 488 a násl.). Věcná práva a obligace tvoří rovněž základ úpravy majetkových práv v právu současném. Část třetí a čtvrtá OZ rozděluje právní úpravu na absolutní majetková práva (§ 976 a násl.) a relativní majetková práva (§ 1721 a násl.). Část pojednávající o absolutních majetkových právech však obsahuje pouze tři obecná ustanovení (§ 976 až 978) a následně se ihned rozpadá na hlavy pojednávající o věcných právech (§ 979 a násl.) a dědickém právu (§ 1475 a násl.). Pandektní systém v pozadí systematiky OZ je tak více než patrný.

1.1.3 Kritika rozlišování věcných a obligačních práv

Během historického vývoje české právní vědy se objevilo několik kritiků výše nastíněného romanistického pojetí rozlišování věcných a obligačních práv. Weyr postrádal u tohoto dělení jednotné „tertium comparationis“. *„Metodologicky Nejchatrnější, avšak zároveň pro běžnou nauku nejpříznačnější jest bez odporu tradiční protiklad práva věcného a obligačního“*.³⁴ Kritizuje, že římskoprávní nauka v tomto ohledu proti sobě staví dva zcela nesrovnatelné vztahy. Každé právo je podle něj obligační, protože vždy se jedná o vztah mezi osobami, kdy na jedné straně je povinnost a na druhé oprávnění. Poměr osoby k věci tak považuje pouze za realitu, která se odvíjí od vztahu mezi jejím vlastníkem, resp. jiným oprávněným a dalšími osobami. Představa určitého vztahu osoby k věci je podle něj absurdní. Právní vztah podle Weyra může existovat pouze mezi subjekty.³⁵ Rozlišování práv věcných a obligačních bylo kritizováno také v éře socialistické. Knapp vztah osoby k věci považoval za přežitek a chybný teoretický konstrukt „buržoazních teorií“.³⁶ Na rozdíl od Weyra však vycházel z rozlišování absolutních majetkových práv a relativních majetkových práv. Absolutní stránku však podle něj mělo každé subjektivní právo, což dovozoval z obecného nároku na soudní ochranu.³⁷ V současnosti spočívá kritika ostrého vymezení věcných a obligačních práv zejména v poukazování na skutečnost, že práva věcná mají kromě stránky absolutní také stránku relativní a naopak obligace mají kromě stránky relativní rovněž stránku absolutní. Zmínit lze zejména Spáčila, který obecně kritizuje rozlišování absolutních a relativních práv a kriticky se vyjádřil třeba i k formulaci § 1044 OZ, který

³⁴ WEYR, František. *Teorie práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 196 – 197.

³⁵ Tamtéž, s. 196 – 204.

³⁶ KNAPP, Viktor. *Předmět a systém československého socialistického práva občanského*. Praha: Československá akademie věd, 1959, s. 254 - 256.

³⁷ KNAPP, Viktor. *Československé občanské právo I*. Praha: Orbis Praha, 1974, s. 47.

obsahuje sousloví „*může uplatnit právo náležející vlastníku na ochranu svým vlastním jménem*“. Jedná se podle něj o snahu, která má zastřít absolutní charakter obligačních práv, když se uvádí, že obligačně oprávněný absolutní ochranu uplatňuje pouze prostřednictvím vlastníka.³⁸

1.2 Vlastnické žaloby a jejich význam pro obligačně oprávněného detentora

Již tradičně má obligačně oprávněný detentor v rámci tuzemského právního řádu možnost ochrany proti zásahům osob, které stojí vně obligačního právního vztahu, do jeho oprávnění nakládat s věcí.³⁹ Obligační práva, jakožto relativní majetková oprávnění, tak v určitých případech disponují ochranou, která je charakteristická pro práva věcná.⁴⁰ Podobná úprava na našem území nebyla samozřejmostí vždy. V určité formě se objevila v osnově vládního návrhu občanského zákoníku z roku 1937. Do platného práva se dostala až s občanským zákoníkem z roku 1950. Jak však bude patrné z následujících kapitol, otázky spojené s tímto institutem byly předmětem judikatury a zájmu právní vědy již o mnoho let dříve.⁴¹

Ustanovení o věcných právech typicky upravují vlastnické žaloby. Z těchto vlastnických žalob jsou stěžejní především dvě základní - žaloba vindikační a žaloba negatorní. Tyto dvě základní žaloby ještě typicky doplňuje žaloba publiciánská (žaloba na ochranu domnělého vlastnického práva). Známý jsou i další zvláštní prostředky ochrany vlastnického práva, jako např. žaloba na určení nejasné nebo sporné hranice mezi pozemky.⁴² Ačkoliv žaloba je termínem procesním, v souvislosti s ochranou vlastnického práva se mnohdy používá i v kontextu práva hmotného. § 1040 OZ, který upravuje vindikační žalobu, dokonce po vzoru OZO výslovně normuje (na rozdíl od OZ 1964 po velké novele), že ten, „*kdo věc neprávem zadržuje, může být vlastníkem žalován, aby ji vydal*“. Výslovné zavedení termínu žalovat do textu hmotněprávního

³⁸ SPÁČIL: *Občanský zákoník III...*, s. 252.

³⁹ SCHELLE, TAUCHEN: *Občanské zákoníky...*, s. 445, 550, 802.

⁴⁰ Důvodová zpráva k OZ v tomto smyslu hovoří o „věcněprávní ochraně“, která náleží vlastníku, a kterou obligačně oprávněný pouze vlastním jménem uplatňuje. Viz ELIÁŠ a kol.: *Nový občanský zákoník...*, s. 455.

⁴¹ HORÁK: *Ochrana oprávněného detentora...*, s. 116 – 117.

⁴² ELIÁŠ: *Občanský zákoník. Velký akademický komentář...*, s. 532 – 537.

předpisu je někdy kritizováno jako nedostatečné rozlišování práva hmotného a procesního.⁴³

Výše uvedenými žalobami se vlastník může bránit proti každému (z neurčitého okruhu osob), kdo do jeho vlastnického práva v subjektivním smyslu zasahuje. Podstatou žaloby vindikační je ochrana nedržícího vlastníka proti osobě, která mu věc neprávem zadržuje. Aktivně legitimován je vlastník. Pasivně legitimován je ten, kdo věc zadržuje (musí mít věc ve své fyzické moci) a nemá k tomu právní titul. Žalobou negatorní se vlastník může bránit proti ostatním zásahům do jeho vlastnického práva, které nespočívají v neoprávněném zadržení věci. Aktivně legitimován je vlastník. Pasivně legitimován je ten, kdo ho ve výkonu jeho vlastnického práva ruší.⁴⁴

Několik posledních kodexů soukromého práva platných na našem území však v rámci ustanovení o vlastnických žalobách poskytuje „vlastnickou ochranu“ také osobám, které jsou „vůbec oprávněny mít věc u sebe“. Jak již bylo naznačeno výše, tento institut se poprvé objevil v § 155 VN 1937: *„Užívací práva k cizí věci, pokud není v zákoně ustanovení zvláštních, požívají co do oné věci od počátku užívání ochrany podle obdoby žalob vlastnických.* Formulace ustanovení, které obligačně oprávněnému detentorovi věcně-právní charakter ochrany poskytují, se v průběhu vývoje v rámci našeho právního řádu měnila. § 152, odst. 2 OZ 1950 tuto ochranu ještě rozšířil: *„Obdobné ochrany (jako vlastník, pozn. aut.) požívá také oprávněný držitel věci a také ten, kdo je vůbec oprávněn mít věc u sebe.“* Podobně § 126, odst. 2 OZ 1964 po velké novele: *„Obdobné právo na ochranu (jako vlastník pozn. aut.) má i ten, kdo je oprávněn mít věc u sebe.“* Obdobné, ale přesto novátorské pojetí, obsahuje právní úprava současná. Obdobné proto, že kontinuita tohoto institutu je ve své podstatě zachována, když se důvodová zpráva k předmětným ustanovením přímo odkazuje na § 126, odst. 2 OZ 1964 po velké novele, který považuje za předchůdce úpravy současné.⁴⁵ Novátorské proto, že zákonodárce pro jeho vyjádření použil odlišný přístup. § 1044 OZ říká: *„Má-li někdo věc u sebe, aniž mu svědčí domněnka podle § 1043, může uplatnit právo náležející vlastníku na ochranu svým vlastním jménem.“* § 2211 OZ (ve spojení s § 2341) dokonce u nájmu a pachtu upravuje ochranu přímou: *„Ohrozí-li třetí osoba nájemce v jeho nájemním právu nebo způsobí-li nájemci porušením nájemního práva újmu, může se ochrany domáhat nájemce sám.“*

⁴³ Např. podle Spáčila by měla úprava vlastnických žalob lépe respektovat hmotněprávní povahu OZ a výslovně zakotvovat „subjektivní právo na ochranu“ nikoliv „žalobu“, tak, jak to činil třeba OZ 1964. Viz SPÁČIL, Jiří. *Vlastnické žaloby v novém občanském zákoníku. Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 20, s. 687.

⁴⁴ ELIÁŠ: *Občanský zákoník. Velký akademický komentář...*, s. 533 – 537.

⁴⁵ ELIÁŠ a kol.: *Nový občanský zákoník...*, s. 842.

Odlišná formulace, nová východiska právní úpravy a zařazení speciálního ustanovení u nájmu a pachtu mají pro význam tohoto institutu v současné právní úpravě zásadní dopad. Problematika se navíc komplikuje staronovým pojetím věci v právním smyslu a předmětu vlastnického práva.⁴⁶

⁴⁶ OZ se po vzoru OZO vrací k širokému pojetí věci v právním smyslu, v rámci kterého jsou věcmi v právním smyslu také práva, která jsou specifickou kategorií věcí nehmotných. Předmětem vlastnického práva potom mohou být jak věci hmotné, tak věci nehmotné. Viz HORÁK, Ondřej, DOSTALÍK Petr. Věc v právním smyslu v novém občanském zákoníku z právněhistorické perspektivy. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2013, roč. 22, č. 1, s. 14 – 21.

2 Od obecného zákoníku občanského k meziválečné rekodifikaci

2.1 Právní úprava

Kořeny ustanovení poskytujících „petitorní“ ochranu obligačním užívacím právům proti zásahům třetích osob v našem právním řádu sahají do první Československé republiky.⁴⁷ Zákonem č. 11/1918 Sb. z. a n., o zřízení samostatného státu československého, známým jako „recepční norma“, byl v roce 1918 do právního řádu nově vzniklého státu přejet OZO, který na našem území vystřídal až zákoníky z let 1950 a 1964.⁴⁸

OZO⁴⁹ se ve svém § 307 výslovně přihlašoval k rozlišování práv věcných a obligačních. Věcná práva vymezoval jako „*práva, která náležejí osobě k věci, nehledíc k určitým osobám*“. Obligace, které nazýval „*osobními právy k věci*“, vymezoval jako „*práva, která vznikají k věci jen proti určitým osobám*“. Hned v § 308 práva, která považuje za věcná, vyjmenovával. Obligace OZO upravoval od § 859 v díle nazvaném „*o právu k věcem*“, v jehož dvou oddílech byla upravena jak věcná práva, tak osobní práva k věcem (obligace). Tyto kategorie byly do obou oddílů rozděleny v duchu jejich rozlišování tak, jak se k němu výše zmíněný § 307 hlásil.

Nájem a pacht OZO řadil tradičně mezi obligace. Na rozdíl od úpravy dnešní, která tyto příbuzné instituty upravuje odděleně,⁵⁰ je v § 1090 upravoval po vzoru římsko-právního *locatio conductio rei* jako nájem v širším smyslu dohromady.⁵¹ V § 1091 potom oba smluvní typy rozlišoval: „*Lze-li užívati pronajaté věci bez dalšího vzdělávání, nazývá se taková smlouva smlouvou nájemní; lze-li ji však užívati jen pílí a přičiněním, nazývá se smlouvou pachtovní.*“ Nájemní smlouva byla upravena tradičně jako úplatná konsenzuální smlouva, na jejímž základě určité osobě vzniklo užívací právo k věci (v případě nájmu v užším smyslu) a v případě pachtu kromě tohoto užívacího

⁴⁷ HORÁK: *Ochrana oprávněného detentora...*, s. 116 – 117.

⁴⁸ HORÁK: *Občanský zákoník – velký komentář...*, s. XXXIV – XXXIX.

⁴⁹ Císařský patent č. 946/1811, Sb. z. s., obecný zákoník občanský, ve znění císařského nařízení č. 69/1916 ř. z. účinném ke dni 1. ledna 1917. (Ustanovení, se kterými je pracováno až do roku 1950 nedoznala žádných relevantních změn.)

⁵⁰ OZ nájem v užším slova smyslu (§ 2201 a násl.) a pacht (§ 2332 a násl.) upravuje odděleně jako dva svébytné instituty. Ustanovení o nájmu se však použijí přiměřeně i na pacht, pokud právní úprava pachtu nestanoví jinak (§ 2341).

⁵¹ ROUČEK, František. In ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír (ed). *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl IV. §§ 859 – 1089.* Praha: V. Linhart, 1936, s. 7.

práva ještě právo brát z věci plody.⁵² Kromě nájmu a pachtu OZO v § 971 upravoval také výpůjčku. Výpůjčka byla v OZO reálným kontraktem. Mimo to se od nájmu a pachtu jako tradičně odlišovala zejména tím, že nebyla úplatná.⁵³ Výprosa, která byla upravena v § 974, byla podle OZO pouhou společenskou úsluhou.⁵⁴

OZO obdobné užití vlastnických žalob pro účely obligačně oprávněného detentora neznal. V OZO nenajdeme žádné ustanovení, které by ve své podstatě sledovalo stejný účel, jako § 152, odst. 2 OZ 1950, § 126, odst. 2 OZ 1964 po velké novele či § 1044 OZ. Výslovné zakotvení obdobného užití vlastnických žalob i pro účely obligačně oprávněného detentora přímo do zákona je tak výsledkem normotvorné činnosti až československého zákonodárce. Je důsledkem intenzivních diskuzí, které probíhaly v souvislosti s meziválečnou rekonstrukcí. Velkou roli hrála především judikatura Nejvyššího soudu Československé republiky a postoje výrazných představitelů meziválečné právní vědy.⁵⁵

2.2 Ochrana obligačních uživatelských práv proti zásahům třetích osob v judikatuře

I přes výslovné uzákonění relativních účinků obligací v OZO a absenci ustanovení, které by v tomto směru zakotvovalo výjimku z tohoto pravidla, začalo za „první republiky“ na konci 20. let docházet k dovozování absolutních účinků u nájmu a pachtu judikaturou Nejvyššího soudu Československé republiky. Starší judikatura k OZO absolutní účinky obligačních uživatelských práv nepřipouštěla (viz např. Gl. U. n. ř. 3269, Gl. U. n. ř. 3567, Gl. U. n. ř. 3731, Gl. U. n. ř. 5992, Gl. U. n. ř. 6109, Gl. n. ř. 6467,⁵⁶ rozhodnutí NS ČSR ze dne 15. března 1922, Rv II 106/22, Váž. civ. 1557, rozhodnutí NS ČSR ze dne 17. dubna 1923, RV II 391/22, Váž. civ. 2516, rozhodnutí NS ČSR ze dne 16. listopadu 1926, Rv I 1408/26, Váž. civ. 6482). Dalo by se shrnout, že tato původní judikatura se nesla v duchu argumentace spočívající v tradičním pojetí obligací jako

⁵² ROUČEK: *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl IV...*, s. 20.

⁵³ SEDLÁČEK, Jaromír. In ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír (ed). *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl V. §§ 1090 – 1341*. Praha: V. Linhart, 1937, s. 500.

⁵⁴ Tamtéž, s. 505.

⁵⁵ HORÁK: *Ochrana oprávněného detentora...*, s. 115.

⁵⁶ Jedná se o novou řadu sbírky Glaser-Unger, jejímiž editory jsou Leopold Pfaff, Josef Schey a Vincenc Krupský: *Neue Folge der Sammlung von civilrechtlichen Entscheidungen des k. k. obersten Gerichtshofes (1898 - 1915)*. Na rozhodnutí v ní uspořádaná je v literatuře nejčastěji odkazováno zkratkami Gl. U. n. f., nebo GIUNF (v české literatuře někdy též Gl. U. n. ř.).

relativních majetkových práv. Zdůrazňovala, že na základě nájmu či pachtu je zavázána pouze určitá osoba. Nájemci tak náleží ochrana pouze proti pronajímateli, nikoliv proti třetím osobám, které nejsou stranami obligačního poměru.

Na konci dvacátých let však NS ČSR v této věci začal měnit postoj. Rozhodnutí NS ČSR ze dne 28. června 1929, Rv I 238/29, Váž. civ. 9076 nastartovalo etapu ustálené judikatury, která absolutní ochranu obligačním užívacím právům začala přiznávat. (Následovala rozhodnutí NS ČSR ze dne 22. listopadu 1929, Rv I 1717/29, Váž. civ. 9402, rozhodnutí NS ČSR ze dne 15. února 1930, Rv I 776/29, Váž. civ. 9653, rozhodnutí NS ČSR ze dne 23. září 1931, Rv I 556/31, Váž. civ. 10741).

Svým odůvodněním nejobsáhlejší bylo první jmenované rozhodnutí,⁵⁷ ve kterém NS ČSR svůj postoj a odklon od tradiční rozhodovací praxe odůvodňoval. NS ČSR hned na počátku odůvodnění zmiňuje, že názor, který sám doposud zastával (viz předchozí zmíněná judikatura), je sice běžný jak ve školské nauce, tak v praxi, ale je v přímém rozporu s právním řádem. Tvrdí, že každé obligační právo může být porušeno třetím, a proto každý takový rušitel musí být za tento zásah odpovědný. V zásadě v této oblasti popřel jakékoliv rozlišování mezi právy relativními a právy absolutními. Konstatoval, že závěry, které odmítají poskytnutí ochrany obligačně oprávněnému i proti třetím osobám, jsou podloženy pouze doktrinárními dogmaty. Údajně prý ani nauka se nezaobírá otázkou, jak křivdu způsobenou třetí osobou napravit. V této souvislosti se v odůvodnění distancoval i od svých výše zmíněných rozhodnutí. Ani ta se podle jeho názoru otázkou křivdy způsobené obligačně oprávněnému nezaobírají. Je zajímavé na tomto místě zmínit některá zásadní stanoviska vyslovená v tomto rozhodnutí. *„Jest ovšem nasnadě říci, že se může obrátiti na vlastníka, avšak za prvé není předpisu ukládajícího vlastníku povinnost pachtýře proti rušiteli zastoupiti, za druhé nebude míti vlastník na rušení práv pachtýřových zájmu, na jisto ne tehdy, dotýká-li se rušení jen užívacích práv pachtýřových.“*⁵⁸ Jako další argument dodal možnou nedostupnost vlastníka, který může pobývat třeba v cizině. Vzhledem k smluvním povinnostem propachtovatele (§ 1096 OZO) a odpovědnosti za škodu způsobenou porušením smluvní povinnosti (§ 1295 OZO) nebyla tvrzení, že propachtovatel není povinen zasáhnout proti rušiteli pachtýřova užívacího práva, nebo že dokonce nemá ani zájem na jeho nerušeném výkonu, příliš přesvědčivá. NS ČSR dále vyslovil závěr, že pachtýřovo právo

⁵⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 29. června 1929, Rv I 238/29, Váž. civ. 9076.

⁵⁸ Tamtéž.

na užívání věci podle § 1090 OZO má stejný obsah jako služebnost užívání (§ 504 OZO), nebo požívání (§ 509 OZO). Příkladal tak obligačnímu užívacímu právu stejný význam a účinky, jako užívacímu právu věcnému. Pachtýřovo právo je proto chráněno žalobou „petitorní“, která je odvozena od „petitorní“ žaloby vlastníkov. Tímto tvrzením fakticky popřel samotný § 307 OZO, který stanovil jasná kritéria rozlišování mezi věcnými a obligačními právy. OZO služebnosti nejenom jednoznačně řadil do oddílu mezi práva věcná, ale v § 308 je za věcná práva přímo označoval. Nájem poté jasně řadil mezi práva obligační. NS ČSR tak vytváří konstrukci, že s užívacím právem, které bylo pachtýři smlouvou zřízeno, automaticky přechází i vlastníkov ochrana erga omnes: *„Vlastníku přísluší podle § 354 obč. zák. právo věci užívati a každého jiného z toho užívání vyloučiti: toto právo užívací vlastník pachtovní smlouvou postoupil pachtýři, takže sám po dobu, po kterou trvá právo pachtovní, je nemá, ano je přeneseno na pachtýře (...). Na pachtýře je samozřejmě přeneseno vlastníkov právo užívací tak, jak mu příslušelo, t. j. i s právem § 354 obč. zák. každého jiného z toho užívání vyloučiti, takže nejen je z něho vyloučen vlastník jako propachtující sám, nýbrž i všichni třetí jsou z něho vyloučeni (...).⁵⁹*

NS ČSR pro podporu svojí argumentace stejný závěr dovozoval také z ustanovení upravujících náhradu škody. Odkazoval zejména na § 1293 OZO podle kterého byla škodou *„každá újma, která někomu byla způsobena na majetku, právech nebo na jeho osobě“*. Tvrdil, že *„zasahuje-li kdo v právo pachtýřovo, nemaje k tomu práva, tedy bez práva, je to čin bezprávný“*.⁶⁰ Tato újma by poté měla být v první řadě odčiněna podle § 1323 OZO navrácením v předešlý stav. NS ČSR uvádí, že z tohoto ustanovení je možné dovodit jak vindikační, tak negotorní žalobu, protože vše, co je u nich podstatné (zejména uvedení v předešlý stav) je obsaženo i v § 1323 OZO.⁶¹ Generální klauzule náhrady škody, která byla upravena v § 1295 OZO však vždy vyžadovala zaviněné jednání.

Toto rozhodnutí lze tak považovat za zlomové. A to nejenom proto, že následující rozhodnutí byla svým odůvodněním stručnější a vesměs se na něj pouze odkazovala,⁶² ale především proto, že argumenty, na kterých bylo postaveno, byly vyvraceny

⁵⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 29. června 1929, Rv I 238/29, Váž. civ. 9076.

⁶⁰ Tamtéž.

⁶¹ Tamtéž.

⁶² Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 22. listopadu 1929, Rv I 1717/29, Váž. civ. 9402, rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 15. února 1930, Rv I 776/29, Váž. civ. 9653, rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 23. září 1931, R I 556/31, Váž. civ. 10741.

plenárním usnesením NS ČSR ze dne 17. května 1932, Pres. 1695/31, Váž. civ. 11674, které se následně objevilo v důvodové zprávě u § 155 VN 1937, jako odůvodnění zavedení obdobného užití vlastnických žalob u všech užívacích práv.⁶³

V rámci NS ČSR byla tato otázka hned v roce 1931 postoupena plénu, které mělo rozpory mezi dřívější ustálenou judikaturou a tou současnou vyřešit. Hned na úvod plenárního usnesení NS ČSR ze dne 17. května 1932, Pres. 1695/31, Váž. civ. 11674 se uvádí, že jádrem sporu je, zda nájemci náleží „petitorní“ žaloba proti komukoliv, kdo mu zadržuje najatou věc, nebo ho jiným způsobem ruší.⁶⁴ NS ČSR konstatuje, že dřívější judikatura na tuto otázku odpovídala záporně, ale že ta nejnovější se ustálila na závěru opačném (viz výše). „Československý nejvyšší soud aspoň od polovice roku 1929, upustiv od názoru dříve hájeného, důsledně přiznává nájemci (...) petitorní žalobu proti každému (...)“⁶⁵ NS ČSR v tomto rozhodnutí připustil, že účelnost, hospodárnost, potřeby života i právní styk vyžadují novou právní úpravu, která by umožňovala zejména nájemci a pachtýři „petitorní“ ochranu i proti zásahům třetích osob. Důsledně však odmítl, že by bylo možné tuto ochranu dovozovat na základě platné právní úpravy. Je podle něj nutné setrvat na názoru, že nájem je právo obligační, jelikož zákonodárce dal zařazením nájmu do oddílu pojednávajícím o osobních právech k věci jednoznačně najevo vůli, že s nájmem má být nakládáno jako s obligací. §§ 1090 až 1150 OZO upravující nájem tento institut považují pouze jako poměr mezi nájemcem a pronajímatelem a vůbec se nezmiňují o vztahu nájemce a třetích osob. To vyplývá i z § 1096 OZO, na základě kterého je pronajímatel povinen udržovat pronajatou věc na své náklady, v upotřebitelném stavu a nerušit nájemce. Nájemce tak má svá oprávnění pouze proti pronajímateli. Zákonodárce jednak měl podle NS ČSR k ruce pruský Allgemeines Landrecht, ve kterém měl nájem věcně-právní povahu⁶⁶ a kdyby chtěl stejné účinky nájmu přiznat i v OZO, jistě by to výslovně učinil. Dále odkazuje na Hortenovu osnovu, kde je podle něj nájemní právo jasně pojímáno jako právo ryze

⁶³ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se vydává občanský zákoník [online]. Praha: Vláda ČSR, 1937, [cit. 17. listopadu 2017]. Dostupné na: <http://www.psp.cz/eknih/1935ns/ps/tisky/t0844_19.htm>.

⁶⁴ Plenární usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. května 1932, Pres. 1695/31, Váž. civ. 11674.

⁶⁵ Tamtéž.

⁶⁶ REHBEIN, Hugo, REINCKE, Otto Ludwig Karl. Allgemeines Landrecht für die Preussischen Staaten nebst den ergänzenden und abändernden Bestimmungen der Reichs- und Landesgesetzgebung. Zweiter Band (Theil I., Titel 12 – 23.). Berlin: H. W. Müller, 1889, s. 477.

obligační. To vyplývá nejenom z § 7, hlavy 12, III. dílu,⁶⁷ který výslovně vylučuje jakékoliv věcné oprávnění nájemce, ale také z § 26, hlavy 12, III. dílu,⁶⁸ kde se mezi kazuistickými případy, ve kterých je nájemce zproštěn povinnosti platit nájemné a oprávněn se po pronajímateli domáhat náhrady škody, uvádí příklad rušení nájemce třetí osobou, kterému pronajímatel nezabránil. Konstatuje, že tato ustanovení Hortenovy osnovy nebyly do OZO převzaty pouze z důvodů, aby se zákon vyhýbal čistě teoretickým a kazuistickým ustanovením, což bylo jedním ze základních východisek zákonodárce. NS ČSR dále svůj závěr podporuje tvrzením, že zákonodárce poskytl výslovně ochranu proti třetím osobám dědičnému pachtu (§ 1122, § 1126, § 1128), což lze považovat za záměr, ze kterého vyplývá, že tuto ochranu nezamýšlel i pro prostého nájemce. Dále uvádí, že vzhledem k tomu, že zákonodárce poskytl nájmu určité prvky věcné jako výjimky z pravidla, (např. § 1120, § 1095, § 1121) mezi kterými „petitorní“ ochrana nefiguruje, lze dovozovat, že nechtěl, aby touto „petitorní“ ochranou disponoval. Svoji argumentaci završuje tím, že ochrana proti třetím osobám je hlavním zákonným rozdílem mezi právy věcnými a obligačními, které od sebe OZO v § 307 důsledně rozlišuje. Zákonodárce přitom podle něj zcela úmyslně upravil postavení nájemce odlišně od postavení vlastníka a oprávněného ze služebnosti užívání či požívání a zcela záměrně ho neuvedl v § 308 OZO, který obsahuje výčet věcných práv. NS ČSR tak uzavírá, že „z toho, co uvedeno, vidno, že bylo jasným úmyslem zákonodárce odepřítí petitorní žalobu nájemci, v dobré úvaze důsledků s tím spojených“. ⁶⁹ K pokusům o dovození absolutní ochrany nájemce na základě ustanovení o náhradě škody uvádí, že tato konstrukce by selhala všude tam, kde by scházelo zavinění, které je nezbytným předpokladem vzniku nároku na náhradu škody, resp. navrácení v předešlý stav.⁷⁰

Plenárním usnesením NS ČSR ze dne 17. května 1932, Pres. 1695/31 tak bylo vydáno stanovisko, které mělo vyřešit rozpor mezi tradiční dlouhodobou judikaturou a judikaturou posledních let, které byly v přímém rozporu. Přesto, že bylo judikováno, že absolutní „petitorní“ ochrana nájemci na základě OZO nepřisluší, bylo připuštěno, že je to otázka aktuální a legitimní, která je pro zákonodárství otevřena. Jak bude patrné z dalších kapitol, opravdu tomu tak bylo.

⁶⁷ ABGB – Entwurf Horten 1774 [online]. [cit. 23. listopadu 2017]. Dostupné na <<http://www.koeblergerhard.de/Fontes/Entwurf-Horten-gesamt-ohneEinleitung.htm>>.

⁶⁸ ABGB – Entwurf Horten 1774 [online]. [cit. 23. listopadu 2017]. Dostupné na <<http://www.koeblergerhard.de/Fontes/Entwurf-Horten-gesamt-ohneEinleitung.htm>>.

⁶⁹ Plenární usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. května 1932, Pres. 1695/31.

⁷⁰ Tamtéž.

2.2.1 Dozvuky judikatury NS ČSR v právní vědě

Na rozhodnutí NS ČSR ze dne 28. června 1929, Rv I 238/29, Váž. civ. 9076, které přiznalo pachtýři ochranu proti zásahům třetích osob, reaguje významný český romanista Boháček.⁷¹ Boháček NS ČSR vytýká, že dovozuje závěr, který nemá oporu v zákoně. NS ČSR se podle něj dopouští definice kruhem (*petitio principii*), když tvrdí, že pachtýřovo právo může být porušeno každým třetím (jinak by nebylo právem), aniž by vysvětloval, proč tomu tak je. Podle Boháčka tak argumentuje samotným závěrem, aniž by bylo patrné, jak k němu došel.⁷²

Pachtýřovo právo podle Boháčka zákon nepovažuje za právo absolutní, a proto je chybné hovořit o tom, že může být porušeno každým (odkazuje přitom na jasné znění § 307 OZO, kde je uvedeno, že obligace jsou právy „*pouze vůči určitým osobám*“).⁷³ Právo pachtýřovo tedy podle něj může být porušeno pouze propachtovatelem, pokud porušuje smluvní povinnost.⁷⁴ Boháček dále kritizuje tvrzení, že zákon neukládá propachtovateli povinnost vystoupit na pachtýřovu ochranu. Tato povinnost podle něj vyplývá z podstaty pachtovní smlouvy, kterou se propachtovatel zavazuje umožnit pachtýři nerušené užívání věci. Boháček rovněž podrobuje silné kritice závěr, podle kterého vlastník na obligačně oprávněného uživatele přenáší společně s právem užívacím i právo každého třetího z užívání věci vyloučit. Pokud by totiž vlastník přenesl část obsahu svého vlastnického práva (užívací právo) s absolutními účinky tak, jak náleží jemu, ocitl by se v absurdní situaci, kdy by po dobu trvání právního poměru nemohl vystupovat na ochranu svého vlastnického práva sám. Nejvyšší soud sice odůvodňuje svoje rozhodnutí praktickými potřebami života, podle Boháčka jsou však tyto závěry natolik nepraktické, že by přinesly mnohem více problémů, než užítku.⁷⁵

Rozhodnutí NS ČSR ze dne 28. června 1929, Rv I 238/29, Váž. civ. 9076, resp. Boháčkův navazující článek, vyvolaly v dobové právní vědě značnou odezvu.⁷⁶ Ihned v roce 1930 na toto rozhodnutí, i na samotného Boháčka, reaguje Weyr.⁷⁷ Podle Weyra

⁷¹ BOHÁČEK, Miroslav. Nový názor nejvyššího soudu na otázku právní ochrany pachtýře proti třetím osobám. Kritické poznámky k rozhodnutí nejvyššího soudu ze dne 29. června 1929, Rv I 238/29, Váž. civ. 9076. *Časopis Učené společnosti Šafaříkovy*, 1930, roč. 4, s. 408 – 418.

⁷² Tamtéž, s. 410.

⁷³ Tamtéž, s. 411.

⁷⁴ Tamtéž, s. 408 – 410.

⁷⁵ Tamtéž, s. 416 – 417.

⁷⁶ K této problematice též: DOSTALÍK, Petr. Obligační nebo věcně-právní účinky pachtu? Spor mezi Františkem Weyrem a Miroslavem Boháčkem. In BUBELOVÁ, Kamila, FRÝDEK, Miroslav (ed). *Polemiky a spory v právní vědě*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2010, s. 19 – 28.

⁷⁷ WEYR, František. Teorie a praxe. *Časopis pro právní a státní vědu*, 1930, roč. 13, s. 261 a násl.

je prostoduché odpírat pachtýři žalobu proti zásahům třetích osob pouze na základě římskoprávního dogmatu o rozlišování věcných a obligačních práv. Boháčkovi vytýká nekritický postoj k „staroslavnému římskoprávnímu rozdílu mezi věcnými a obligačními právy“,⁷⁸ o jehož správnosti Boháček ani nenapadne uvažovat. Přičítá mu stejnou chybu v úsudku, které se dopustil NS ČSR. Oba aktéři jsou podle Weyra pouze zdánlivými odpůrci, jelikož jejich rozpor se týká pouze podřadné otázky, „zda-li hoví, či nehoví hospodářským potřebám, udělíme-li pachtýři petitorní žalobu“.⁷⁹ V hlavní otázce jsou tito odpůrci však za jedno – představují společnou frontu „proti pravé a ryzí teorii právní, která nezná žádných ohledů na hospodářské potřeby pachtýřů a jiných lidí“.⁸⁰ Normativisté, a především samotný Weyr, byli ostrými kritiky nejenom tradičního rozlišování věcných a obligačních práv,⁸¹ ale samotného dualismu práva.⁸²

Kritický, a v některých ohledech až „výbojný“ Weyrův článek si vysloužil ještě „výbojnější“ reakci Boháčka, který se ohrazuje proti Weyrovým tvrzením, že východiskem jeho argumentace jsou „hospodářské a praktické potřeby života“. Boháček zde zdůrazňuje, že východiskem jeho argumentace nebylo nic jiného, než platný zákon.⁸³ „Celý můj článek je namířen jen a jen proti snaze n. soudu nahraditi dosavadní, zákonu odpovídající judikaturu judikaturou novou, která zákonu odporuje a která se snaží tento odpor zastíratí nevážností k otázkám doktrinárním a ohání se skutečnými potřebami života. Nemohu zde na důkaz svého tvrzení reprodukovati celý svůj podrobný rozbor, z něhož právníku musí býti více než patrné, že mým výlučným vodítkem byla lex, kterou jsem se snažil proti n. soudu obhájeti a jejíž nedbání jsem mu vytýkal.“⁸⁴ Weyrovi naopak vyčítá, že on sám se ve svém článku zabývá pouze úvahami de lege ferenda, pokud pouze kritizuje dogmata římsko-právní vědy. Východiska, která Weyr kritizuje, jsou podle Boháčka totiž převzata ustanoveními platného právního předpisu a soud musí rozhodovat výsostně podle tohoto platného práva, z něhož on sám při kritice předmětného rozhodnutí vycházel, nikoliv podle úvah de lege ferenda.⁸⁵

⁷⁸ WEYR: *Teorie a praxe...*, s. 263.

⁷⁹ Tamtéž, s. 263.

⁸⁰ Tamtéž, s. 263.

⁸¹ WEYR: *Teorie práva...*, s. 196 – 203.

⁸² Tamtéž, s. 179 – 188.

⁸³ BOHÁČEK, Miroslav. Kritika rozhodnutí Nejvyššího soudu a její teoretické dozvuky. *Právník*, 1931, roč. 70, s. 91.

⁸⁴ Tamtéž, s. 89.

⁸⁵ Tamtéž, s. 92.

Vyhrocenost polemiky mezi Boháčkem a Weyrem dále shrnuje Neubauer.⁸⁶ Na výše zmíněné kontroverzní rozhodnutí nesouhlasně reaguje ve své učebnici věcných práv také Krčmář. Konstatuje, že NS ČSR v jednom ze svých rozhodnutí přiznal obligačním právům „petitorní“ ochranu a odkazuje na rozhodnutí NS ČSR ze dne 29. června 1929, Rv I 238/29, Váž. civ. 9076 „s důvody, s nimiž naveskrz sotva lze souhlasit“.⁸⁷

2.3 Nájemce jako vlastník svého práva?

V souvislosti s úvahami o absolutních účincích obligačních uživatelských práv a obligačních práv vůbec je účelné zmínit problematiku pojetí věci v právním smyslu.

Věci v právním smyslu (*res iuris*) bylo podle § 285 OZO „vše, co od osoby je rozdílné a slouží k potřebě lidí“. Toto široké pojetí věci v právním smyslu zahrnuje jak věci hmotné, tak věci nehmotné. § 292 OZO poté pojem hmotných věcí definoval (nehmotné byly všechny ostatní s uvedením několika příkladů): „Věci hmotné jsou ty, které lze smysly vnímati, jinak slují nehmotné; např. právo lovit, ryby chytati a všechna jiná práva.“ Zdroj inspirace širokého pojetí věci v právním smyslu představuje již římské právo. Je prezentováno už Gaiem, který ve svých institucích za věci výslovně označil mimo jiné i obligace.⁸⁸ Jeho zavedení v rámci OZO však mělo také výrazný dobový podtext. Bylo inspirováno myšlenkami osvícenství, racionalismu a francouzské revoluce. Mělo vyjadřovat důstojnost a základní práva člověka jako rozumem nadaného tvora a spočívalo na myšlence, že vše, co je od rozumem nadaného člověka rozdílné je předurčeno k tomu, aby sloužilo jeho potřebám.⁸⁹ V této souvislosti jsou s odkazem na § 16 OZO, který vyjadřoval nezadatelná přirozená práva člověka, věci chápány jako vše ostatní, s čím právě člověk může disponovat.⁹⁰ Znění § 285 OZO se v téměř totožné

⁸⁶ NEUBAUER, Zdeněk. Jak se nemá polemizovat. *Právník*, 1931, roč. 70, s. 194 – 197.

⁸⁷ KRČMÁŘ: *Právo občanské II.*, s. 85.

⁸⁸ Gaius: *Institutiones*, 2. 12. Překlad: Jaromír Kincl. KINCL, Jaromír. *Gaius: Učebnice práva ve čtyřech knihách*. Přetisk 1. vydání z roku 1981. Brno: Masarykova univerzita, 1999, s. 78.

⁸⁹ ELIÁŠ, Karel. Pojetí věci v právním smyslu v návrhu občanského zákoníku (Srovnávací studie). In DVOŘÁK, Jan, KINDL, Milan (ed). *Pocita Martě Knappové k 80. narozeninám*. Praha: ASPI, a. s., 2005, s. 62 – 63.

⁹⁰ ZEILLER, Franz Edler von. *Commentar über das allgemeine bürgerliche Gesetzbuch für die gessamten Deutschen Erbländer der Oesterreichischen Monarchie. Band II. Abteilung I*. Wien und Triest: Geistingers Verlagshandlung, 1812, s. 5.

podobě, ve které bylo nakonec přijato, objevilo již v Martiniho osnově z roku 1796⁹¹ a je zajímavé, že formulaci s tímto výrazným dobovým pozadím přejal také § 489 OZ.

Pod takto široce vymezený pojem věci v právním smyslu tak spadají i majetková práva. Předmětem vlastnického práva poté byly dle § 355 OZO „všechny věci vůbec“. Pokud bychom respektovali tuto výslovnou úpravu, pohledávka, jako věc v právním smyslu, by mohla být předmětem vlastnického práva. Za těchto okolností bychom mohli dovodit ochranu nájemce erga omnes již ze samotné absolutní povahy vlastnického práva jako takového.⁹²

Toto doslovné pojetí zastává Rouček, který uvádí, že „*jest přímo nepochopitelné tvrzení, že předmětem vlastnictví může býti jen věc hmotná*“.⁹³ Uvádí, že § 355 OZO, který vymezuje předmět vlastnického práva, zní naprosto jasně. Zákonodárce podle něj navíc skutečnost, že jsou předmětem vlastnictví i věci nehmotné ještě přímo vyzdvihuje, když neuvádí pouze to, že předmětem vlastnického práva jsou věci, ale přímo zdůrazňuje, že „všechny“ věci „včetně“. Svoje tvrzení podkládá i dalšími ustanoveními OZO, ze kterých přímo, či nepřímo vyplývá, že zákonodárce počítá s pohledávkou jako s věcí v právním smyslu (např. § 427, či 1424 OZO). Z tohoto pojetí Rouček přímo dovozuje, že oprávněný z obligace disponuje vlastnickou žalobou podle § 366 OZO, aniž by na toto ustanovení v souvislosti s obligačně oprávněným přímo odkazoval zákon.⁹⁴ Ve stejném duchu se k problematice stavěl také Sedláček.⁹⁵ V tomto pojetí by se takřka vytratil rozdíl mezi absolutními a relativními majetkovými právy, jelikož každé právo (i obligační) by mělo svého vlastníka, který by požíval absolutní ochrany. Mimo to by došlo také k situaci, kdy by samo vlastnické právo bylo předmětem vlastnického práva a takto zřejmě až donekonečna.

V dobové právní vědě však pod vlivem německé pandektistiky převládal názor, že předmětem vlastnického práva podle § 355 OZO mohou být pouze věci hmotné.⁹⁶

⁹¹ ABGB – Entwurf Martini 1796 [online]. [cit. 23. prosince 2017]. Dostupné na <<http://www.koeblergerhard.de/Fontes/EntwurfMartini.htm>>. § 1, hlava 1, díl II.

⁹² TILSCH: *Občanské právo...*, s. 98.

⁹³ ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír (ed). *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl II. §§ 285 – 530*. Praha: V. Linhart, 1935, s. 210.

⁹⁴ Tamtéž, s. 210.

⁹⁵ SEDLÁČEK, Jaromír. Subjektivní právo. In KRČMÁŘ, Jan (ed). *Randův jubilejní památník*. Praha: Univerzita Karlova, 1934, s. 455.

⁹⁶ Viz např.: KRČMÁŘ: *Právo občanské II...*, s. 136; TILSCH: *Občanské právo...*, s. 96; UNGER, Joseph. *System des österreichischen allgemeinen Privatrechts*. 5. vydání. Leipzig: Breitkopf und Härtel, 1892, s. 524 – 527; PFERSCHKE, Emil. *Österreichisches Sachenrecht. I. Band*. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 1893, s. 31; EHRENZWEIG, Armin. In KRAINZ, Josef (ed). *System*

Toto pojetí lépe odpovídá rozlišování absolutních a relativních majetkových práv a napomáhá k jasnému vymezení dělící linie mezi obligacemi a věcnými právy. Vlastnickými žalobami na základě tohoto pojetí disponoval pouze vlastník věci hmotné.

2.4 Shrnutí

Je patrné, že problematika „petitorní“ ochrany obligačních užívacích práv proti zásahům třetích osob byla v první polovině 20. století velmi aktuální otázkou, kterou řešily nejenom vysoké soudy, ale o kterou se přeli rovněž přední představitelé dobové právní vědy. OZO výslovně vycházel z romanistického pojetí obligačních práv jako práv relativních. Toto pojetí však začalo v souvislosti s instituty nájmu a pachtu tvořit praktické potíže. Ačkoliv se o to NS ČSR v určitých rozhodnutích pokoušel, k přehodnocení tohoto pojetí ještě za účinnosti OZO nedošlo. Tyto diskuze však byly výrazným impulzem pro pojetí dané problematiky v rámci souvisle probíhající rekodifikace československého soukromého práva.

des österreichischen allgemeinen Privatrechts. Band 1. 3. vydání. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 1899, s. 128 – 129; RANDA, Antonín. *Právo vlastnické dle rakouského práva v pořádku systematickém.* 2. vydání. Praha: Tiskem a nákladem dr. Edvarda Grégra, 1874, s. 7 – 8.

3 Meziválečná rekodifikace

OZO za první Československé republiky platil pouze v českých zemích. Na Slovensku zůstávalo v platnosti uherské občanské právo. Po vzniku první Československé republiky tak dochází k právnímu dualismu, který měl být postupem času odstraněn.⁹⁷

3.1 Návrh superrevizní komise z roku 1931

První ucelený návrh občanského zákoníku, který vyšel tiskem jako „*Zákon, kterým se vydává všeobecný zákoník občanský*“,⁹⁸ byl hotov v roce 1931. Jednalo se o výsledek prací superrevizní komise, jejímž úkolem bylo z návrhů jednotlivých subkomitétů vytvořit celek.⁹⁹ V žádném z návrhů jednotlivých subkomitétů (ani v hotové osnově z roku 1931) nenajdeme ustanovení, které by se svým charakterem blížilo ustanovení § 2211 nebo 1044 OZ. Výstup ze subkomitétu Stiebera, který navrhoval úpravu věcných práv, se v části pojednávající o ochraně vlastnického práva (ani nikde jinde) žádným způsobem nezmiňuje o možnosti užití vlastnických žalob pro účely ochrany obligačně oprávněného detentora.¹⁰⁰ Ani výstup ze subkomitétu Weisse, který navrhoval úpravu části obligačního práva,¹⁰¹ včetně nájmu a pachtu, neobsahoval žádné ustanovení, které by upravovalo ochranu nájemce či pachtýře proti třetím osobám. Stejně tak výstup ze subkomitétu Krčmáře,¹⁰² který měl na starost zbytek obligačního práva, včetně všeobecné části. V tomto se nic nezměnilo ani v samotném SN 1931, který byl ucelenou osnovou složenou z výstupů z jednotlivých subkomitétů. Žádná zmínka

⁹⁷ HORÁK: *Občanský zákoník – velký komentář...*, s. XXXIX.

⁹⁸ *Zákon, kterým se vydává všeobecný zákoník občanský. Návrh superrevizní komise. Díl I, Text zákona.* Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 1931, 306 s.

⁹⁹ Práce subkomitétů na osnově nového občanského zákoníku započaly v roce 1920. V roce 1923 byly dokončeny. Závěry jednotlivých subkomitétů byly následně předmětem revizních a kompilačních prací tzv. superrevizní komise, jejímž úkolem bylo vytvořit z nich jednotný celek a reagovat na připomínky odborné veřejnosti. Činnost superrevizní komise byla završena v roce 1931, ve kterém byl dokončen první návrh občanského zákoníku (1352 paragrafů). Viz HORÁK: *Občanský zákoník – velký komentář...*, s. XL – XLII.

¹⁰⁰ STIEBER, Miloslav a kol. *Věcné právo. Návrh subkomitétu pro revisi občanského zákoníka pro Československou republiku.* Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 1923, s. 20 – 22.

¹⁰¹ WEISS, Egon a kol. *Obligační právo (smlouva směnná, smlouva kupní, nájem a pacht, smlouvy pracovní, společenství statků, smlouvy odvážné) a náhrada škody. Návrh subkomitétu pro revisi občanského zákoníka pro Československou republiku.* Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 1924, 77 s.

¹⁰² KRČMÁŘ, Jan a kol. *Všeobecná část občanského zákoníka a právo obligační (všeobecná část, darování, smlouva schovací, půjčka, zápůjčka a zmocnění). Návrh subkomitétu pro revisi občanského zákoníka pro Československou republiku.* Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 1924, 282 s.

o této problematice se neobjevila ani v důvodových zprávách k jednotlivým návrhům a k samotnému SN 1931.¹⁰³

Výstup ze Stiebrova subkomitétu pouze navrhoval vypustit § 307 OZO s odkazem na nové pojetí systematiky návrhu.¹⁰⁴ Podle Stiebera byla systematika OZO, která vycházela z dělení látky na „jus personarum“, „jus in re“ a „jus ad rem“, již v době jeho přijímání zastaralá. Poukazoval přitom na pandektní systematiku, ze které vychází většina moderních kodexů v okolních zemích a ze které měla vycházet také osnova meziválečné rekodifikace.¹⁰⁵

3.1.1 Vlastnictví práva v kontextu návrhu superrevizní komise z roku 1931

Vzhledem k tomu, že se v tomto období našli autoři, kteří vlastnické žaloby u obligačně oprávněného dovozovali již z titulu vlastnictví práva,¹⁰⁶ je i v souvislosti s SN 1931 účelné v kontextu tématu práce pojednat o problematice věci v právním smyslu.

Návrh subkomitétu Stiebera, který měl na starosti věcná práva, definici věci v právním smyslu neobsahoval. Odůvodňoval to takto: „*Mnohotvárnost hospodářského života vytváří i mnohé předměty, které právnicky za věci třeba považovati (...). V zákoně nelze je definovati. Třeba to ponechati běžné teorii. Návrh vypustil proto definici věci.*“¹⁰⁷ Následně však přistupoval k rozdělení věcí, které klasicky dělil na movité, nemovité, hmotné a nehmotné (jako příklad u nehmotných věcí byla uváděna práva). Z toho je patrné, že ačkoliv obecná definice v tomto návrhu scházela, počítalo se s širokým pojetím věci v právním smyslu.¹⁰⁸ Během prací superrevizní komise se však definice věci do osnovy vrátila a SN 1931 již po vzoru OZO za věc považoval „*vše, co je rozdílné od osoby a slouží k potřebě lidí*“.¹⁰⁹

K zřejmému odklonu od OZO však dochází v pojetí předmětu vlastnického práva. Zatímco podle výslovného znění OZO byly předmětem vlastnického práva „*všechny věci*

¹⁰³ Zákon, kterým se vydává všeobecný zákoník občanský. Návrh superrevizní komise. Díl II., Důvodová zpráva. Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 1931, 392 s.

¹⁰⁴ STIEBER a kol.: *Věcné právo. Návrh subkomitétu...*, s. 78.

¹⁰⁵ STIEBER, Miloslav. Systematika zákoníků Střední Evropy. *Sborník věd právních a státních*, 1922, roč. 22, s. 242.

¹⁰⁶ ROUČEK: *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl II...*, s. 18 – 19.

¹⁰⁷ STIEBER a kol.: *Věcné právo. Návrh subkomitétu...*, s. 67.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 7.

¹⁰⁹ Zákon, kterým se vydává všeobecný zákoník občanský. Návrh superrevizní komise. Díl I., *Tekst zákona*. Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 1931, s. 74.

vůbec“, podle SN 1931 jen „věci hmotné“.¹¹⁰ Právo tak podle SN 1931 nemělo být předmětem vlastnického práva a prostor pro diskuzi ohledně užití vlastnických žalob i na ochranu obligačního oprávnění by byl velmi omezen.

3.2 Vládní návrh občanského zákoníku z roku 1937

Zásadní moment ve vývoji „petitorní“ ochrany obligačně oprávněného detentora proti zásahům třetích osob na našem území nastává až v závěrečné etapě meziválečné rekodifikace. V roce 1931 zveřejněná osnova občanského zákoníku (SN 1931) byla i nadále předmětem intenzivních prací zákonodárce.¹¹¹ V tomto období rovněž dochází k úmrtí Stiebera a Kafky, na jejichž místo do superrevizní komise nastupují dva noví členové – Sedláček a Swoboda.¹¹² Ačkoliv by se mohlo zdát, že právě příchod normativisticky laděného Sedláčka mohl mít na zavedení výslovné absolutní ochrany obligačně oprávněného detentora zásadní vliv, byl to právě Swoboda, který v závěrečných etapách práce na osnově VN 1937 navrhl zařazení nového ustanovení § 155 nazvaného jako „Obdoba žalob vlastnických“.¹¹³ Znělo takto: „Uživací práva k cizí věci, pokud není v zákoně ustanovení zvláštních, požívají co do oné věci od počátku užívání ochrany podle obdoby žalob vlastnických.“¹¹⁴ Důvodová zpráva k tomuto ustanovení uváděla: „Za předpisy o žalobách vlastnických zařaděno bylo v konečné redakci jako § 155 nové ustanovení o petitorní ochraně užívacích práv k cizí věci. Komise považuje za vhodné rozhodnouti výslovným předpisem na tento způsob rkontroversy pojící se k otázkám dotčeným zvláště v plenárním usnesení nejvyššího soudu ze dne 17. května 1932, Pres. 1965/31 (Sb. n. s. č. 11674).“¹¹⁵

Ptáme-li se, proč se stal iniciátorem tohoto ustanovení právě Swoboda, když v superrevizní komisi byl například normativista Sedláček, který se netajil tím, že ryze

¹¹⁰ Zákon, kterým se vydává všeobecný zákoník občanský. Návrh superrevizní komise. Díl I., Text zákona. Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 1931, s. 84.

¹¹¹ SN 1931 byl dále projednáván v meziministerském připomínkovém řízení a opět upravován superrevizní komisí. Vládní návrh občanského zákoníku schválila 4. prosince 1936 vláda. Dne 15. března 1937 byl předložen Národnímu shromáždění. Viz HORÁK: *Občanský zákoník – velký komentář...*, s. XL – XLII.

¹¹² Tamtéž, s. XLI.

¹¹³ HORÁK: *Ochrana oprávněného detentora...*, s. 117.

¹¹⁴ SCHELLE, TAUCHEN: *Občanské zákoníky...*, s. 354.

¹¹⁵ *Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se vydává občanský zákoník* [online]. Praha: Vláda ČR, 1937, [cit. 28. listopadu 2017]. Dostupné na: <http://www.psp.cz/eknih/1935ns/ps/tisky/t0844_19.htm>.

relativní charakter obligací neuznává,¹¹⁶ odpověď najdeme ve Swobodově publikační činnosti. Swoboda dosavadní praxi kritizoval¹¹⁷ a k mnoha otázkám zastával obdobný postoj, jako normativisté (např. neuznával zužování předmětu vlastnického práva pouze na věci hmotné).¹¹⁸ Stojí za povšimnutí, že ustanovení § 155 se dostalo zájmu také přímo v rámci předběžné rozpravy na půdě poslanecké sněmovny, když na jeho zařazení pozitivně reaguje poslanecký klub Sudetoněmecké strany, jejímž byl Swoboda dlouholetým členem. Ve svém stanovisku k VN 1937 v jednacím sálu zmiňuje, že zavedením ochrany nájmu, pachtu i půjčky proti třetím osobám se do návrhu promítá sociální duch a potřeby praktického života, čímž je umožněn přiměřený vývoj soukromého práva podle potřeb společnosti.¹¹⁹

Ustanovení § 155 výslovně přiznávalo „kvazivindikační“ a „kvazinegatorní“ žalobu užívacím právům. Důvodová zpráva přímo připouští, že bylo zařazeno v důsledku diskuze ohledně kontroverzního rozhodnutí Rv I 238/29 ze dne 29. června 1929. Jak vyplývá z výše popsaného moderního vývoje na našem území, jedná se o první návrh právní úpravy, který výslovně poskytuje „petitorní“ ochranu obligačním užívacím právům i proti zásahům třetích osob.

VN 1937 byl 15. března 1937 jako „*Vládní návrh zákona, kterým se vydává občanský zákoník*“ předložen Národnímu shromáždění. Ve dnech 15. a 16. dubna 1937 na 92. a 93. schůzi poslanecké sněmovny o tomto vládním návrhu proběhla předběžná rozprava a následně byl postoupen do společného subkomitétu obou komor.¹²⁰ Při těchto jednáních došlo pod vlivem normativně laděných členů komise k vypuštění ustanovení § 155, jelikož podle jejich mínění měla být dostačující skutečnost, že oproti SN 1931 došlo k vypuštění ustanovení omezujícího předmět vlastnického práva pouze na věci hmotné (§ 278 SN 1931).¹²¹ V osnově meziválečné rekodifikace po parlamentním projednávání, kterou Ministerstvo spravedlnosti zpracovalo a po válce vydalo jako

¹¹⁶ SEDLÁČEK, Jaromír. In ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír (ed). *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl I. §§ 1 – 284*. Praha: V. Linhart, 1935, s. 177 – 178.

¹¹⁷ SWOBODA, Ernst. *Die Neugestaltung der Grundbegriffe unseres Bürgerlichen Rechts: ihre Bedeutung für die Gegenwart und für das Privatrecht der Zukunft*. Wien: Verlag der Vereinigung der österreichischen Richter, 1929, s. 85.

¹¹⁸ Tamtéž, s. 71 – 73.

¹¹⁹ *Stenoprotokol z 93. schůze Polsanecké sněmovny ve volebním období 1935 – 1938* [online]. Praha: NS ČSR, 1937, [cit. 28. listopadu 2017]. Dostupné na: <<https://www.psp.cz/eknih/1935ns/ps/stenprot/093schuz/s093006.htm>>.

¹²⁰ HORÁK: *Občanský zákoník – velký komentář...*, s. XXXIX.

¹²¹ HORÁK: *Ochrana oprávněného detentora...*, s. 117.

„Zákon o všeobecném právu soukromém (Občanský zákoník)“,¹²² a kterou v jednotlivých číslech časopisu „Právny obzor“ publikoval Luby,¹²³ se tak ustanovení „obdoba žalob vlastnických“ již nevyskytovalo.¹²⁴

3.2.1 Vlastnictví práva v kontextu vládního návrhu občanského zákoníku z roku 1937

VN 1937 stejně jako SN 1931 ve svém § 80 obsahoval široké pojetí věci v právním smyslu.¹²⁵ Oproti SN 1931 však došlo k posunu v pojetí předmětu vlastnického práva. Byl vypuštěn § 278 SN 1931, který omezoval předmět vlastnického práva pouze na věci hmotné. Fakticky tak došlo k návratu ke koncepci OZO, který za předmět vlastnického práva výslovně považoval „všechny věci vůbec“ (§ 355 OZO). V tomto ohledu zvítězilo přesvědčení normativně laděných členů superrevizní komise, nad užší Krčmářovou koncepcí, která stála na dobově převládajícím mínění, že předmětem vlastnického práva mohou být pouze věci hmotné.¹²⁶ Jak bylo již výše uvedeno, během projednávání ve společné parlamentní komisi v důsledku toho došlo také k vypuštění ustanovení „Obdoba žalob vlastnických“.

¹²² HORÁK: *Občanský zákoník – velký komentář...*, s. XLI.

¹²³ LUBY, Štefan. Československý občiansky zákonník a slovenské súkromné právo. *Právny obzor*, 1947, roč. 30, s. 70.

¹²⁴ HORÁK: *Ochrana oprávněného detentora...*, s. 117.

¹²⁵ SCHELLE, TAUCHEN: *Občanské zákoníky...*, s. 349.

¹²⁶ HORÁK, DOSTALÍK: *Věc v právním smyslu...*, s. 19 – 20.

4 Období socialismu

4.1 Občanský zákoník z roku 1950

4.1.1 Obdobné užití vlastnických žalob každým, kdo má k věci právní titul

OZ 1950¹²⁷ byl prvním platným kodexem občanského práva na našem území, který obsahoval obdobné užití vlastnických žalob pro účely ochrany obligačně oprávněného detentora. § 152, odst. 2 stanovil: „*Obdobné ochrany (jako vlastník, pozn. aut.) požívá také oprávněný držitel věci a také ten, kdo je vůbec oprávněn mít věc u sebe.*“¹²⁸ Ačkoliv byla ochrana obligačních práv proti zásahům třetích osob prostřednictvím určité „kvazinegatorní“ a „kvazivindikační“ žaloby novinkou, důvodová zpráva se k této problematice vyjadřuje poměrně skromně. Pouze konstatuje, že se obdobné žaloby, jako ty vlastnické, nově přiznávají i oprávněnému detentorovi. Zajímavý je pohled zákonodárce na instituty ochrany vlastnictví, držby a detence. Podle důvodové zprávy se jedná o „*souvislou materii a není rozumného důvodu upravovat zvlášť právo vlastníka na vydání věci a zvlášť stejné právo pouhého držitele a nepřiznat stejné právo i tomu, kdo je oprávněn míti cizí věc u sebe.*“¹²⁹ Toto konstatování je patrně jedním z mnoha důsledků obecného zjednodušování právní úpravy občanského práva, které mělo být s nástupem nového režimu „srozumitelnější pracujícím lidu“.¹³⁰

Zařazením § 152, odst. 2 dochází k „setření“ nejvýraznějšího rozdílu mezi věcnými právy, jako absolutními majetkovými právy a obligačními právy, jako relativními majetkovými právy. Zákonodárce konstatuje, že nevidí žádný důvod, proč by neměl přiznat stejnou ochranu jak právu vlastnickému, tak jiným subjektivním majetkovým právům.¹³¹ Přitom myšlenka rozlišování věcných a obligačních práv byla v OZ 1950 ještě formálně zachována (na rozdíl od OZ 1964), a to i přes to, že socialistická právní věda považovala tradiční pojetí věcných práv za nesprávný názor buržoazních teorií.¹³² Projevovala se nejenom v jeho systematicke, ale i v konkrétních institutech (§ 29, § 166 a násl., § 188 a násl., § 205 a násl.). Nepřímo se k ní hlásí

¹²⁷ Zákon č. 141/1950, občanský zákoník, ve znění účinném ke dni 1. ledna 1951.

¹²⁸ Ochrana vlastníka v OZ 1950, na kterou § 152, odst. 2 odkazoval, byla upravena v § 152, odst. 1: „*Vlastník může každého, kdo jeho věc zadržuje, žalovat, aby ji vydal, jakož i žalobou se domáhat ochrany proti každému, kdo neprávem do jeho vlastnického práva zasahuje nebo je ruší jinak než tím, že mu věc zadržuje.*“

¹²⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 141/1950 Sb., občanský zákoník [online]. Praha: Vláda ČSR, 1950, [cit. 1. prosince 2017]. Dostupné na: <http://www.psp.cz/eknih/1948ns/tisky/t0509_12.htm>.

¹³⁰ Tamtéž. Dostupné na: <http://www.psp.cz/eknih/1948ns/tisky/t0509_09.htm>.

¹³¹ Tamtéž. Dostupné na: <http://www.psp.cz/eknih/1948ns/tisky/t0509_12.htm>.

¹³² KNAPP: *Předmět a systém...*, s. 254 – 256.

i důvodová zpráva u § 29, který zněl: *“Má-li právo k věci nemovité, zřízené právním úkonem, být právem věcným, je třeba, neplyne-li to již z povahy práva, aby z listiny o jeho zřízení bylo patrné, že má mít právní následky i vůči osobám třetím; v pochybnostech se má za to, že působí jen mezi stranami”*¹³³ (v OZ 1950 neplatil intabulační princip). Nad tímto ustanovením se pozastavuje i Knapp, který konstatuje, že sovětská nauka opustila od rozlišování věcných a obligačních práv, přesto je pozoruhodné, že z § 29 vyplývá, že občanský zákoník z této teoretické myšlenky vychází.¹³⁴ Jako další příklad je možné uvést § 40, odst. 2, který upravoval zvláštní náležitosti pro právní jednání, kterým se zřizovalo věcné právo k nemovitosti. U obligačních práv nic podobného neplatilo. Závazek byl nadále v § 218 upraven jako právní vztah, jehož obsahem jsou práva a povinnosti mezi dlužníkem a věřitelem.

OZ 1950 rovněž upravoval tradiční instituty nájem (§ 387 a násl.) a výpůjčku (§ 410 a násl.). S jeho účinností však z našeho právního řádu vymizela výslovná úprava pachtu, který splynul s institutem nájmu, když bylo stanoveno, že nájemce může brát z věci i užitky (§ 387). To patrně opět souvisí s tendencemi socialistického zákonodárství, spočívajícími ve snaze zjednodušit právní úpravu. V rámci úpravy smluvních typů nájmu a výpůjčky nebylo žádné speciální ustanovení, které by upravovalo ochranu nájemce, či vypůjčitele proti třetím osobám.

Zákonodárce ustanovením § 152, odst. 2 poskytnul absolutní ochranu každému, kdo měl k věci právní titul. Nájemci, či vypůjčiteli tak náležela prakticky stejná ochrana, jako vlastníkov, nebo oprávněnému ze služebnosti. Dosah ustanovení § 152, odst. 2 OZ 1950 tak byl mnohem širší než v rámci meziválečné rekodifikace navrhovaného ustanovení § 155 VN 1937, které se mělo vztahovat pouze na užívací práva, a které bylo náležitě podloženo materiálními prameny spočívajícími ve zřejmých praktických potížích souvisejících zejména s nájmy a pachtu.

4.1.2 Vlastnictví práva v kontextu občanského zákoníku z roku 1950

Práva nebyla podle OZ 1950 považována za věci v právním smyslu. Definice věci v právním smyslu byla upravena v § 23: *„Věci v právním smyslu jsou ovladatelné hmotné předměty a přírodní síly, které slouží k lidské potřebě.“* Důvodová zpráva k tomuto ustanovení uváděla, že ačkoliv dosavadní právo věcí rozumělo jak předměty hmotné,

¹³³ *Důvodová zpráva k zákonu č. 141/1950 Sb., občanský zákoník* [online]. Praha: Vláda ČR, 1950, [cit. 1. prosince 2017]. Dostupné na: <http://www.psp.cz/eknih/1948ns/tisky/t0509_10.htm>.

¹³⁴ KNAPP: *Předmět a systém...*, s. 250.

tak práva, osnova věcí rozumí pouze předměty hmotné a přírodní síly. Široké pojetí věci, které bylo nejenom upraveno v OZO, ale rovněž navrhováno v rámci meziválečné rekodifikace, podle zákonodárce „odporovalo lidovému chápání“.¹³⁵

4.2 Občanský zákoník z roku 1964 (v původním znění)

OZ 1964¹³⁶ znamenal významný odklon od dosavadní československé civilistiky a kontinentálně evropského pojetí občanského práva vůbec. Bylo upuštěno nejenom od mnohých tradičních institutů tuzemského občanského práva, ale také od tradiční systematiky občanských zákoníků na našem území.¹³⁷ Nájem, pacht, či výpůjčka byly z právní úpravy úplně vypuštěny. Právní úprava obsahovala v našem právním prostředí doposud neznámé instituty „osobního užívání“ a „přenechání“. Pro osobní užívání je charakteristické především to, že právní vztah, jehož obsahem bylo toto užívací právo, mohl vzniknout pouze mezi občanem a socialistickou organizací.¹³⁸ V případě „přenechání“ vznikal právní vztah mezi občany.¹³⁹ Podstatným odlišovacím znakem mezi výše zmíněnými skupinami užívacích institutů byl právě charakter subjektů, mezi kterými může právní vztah vzniknout. Důsledkem toho bylo, že v rámci právní úpravy existovalo několik institutů s takřka totožným ekonomickým obsahem, které však byly upraveny zvláště v závislosti na tom, jaké subjekty je uzavírají.¹⁴⁰

OZ 1964 představuje radikální obrat v pojetí tuzemského soukromého práva a vývoj kteréhokoliv institutu je těžké do tohoto období zasadit. Jestliže v OZ 1950 se kategorie věcných a obligačních práv v určité podobě ještě objevily, OZ 1964 tyto kategorie, alespoň v jejich tradičním pojetí, opustil úplně. Věcná práva v původním znění tohoto kodexu nebyla upravena vůbec (mimo jedno ustanovení v závěrečné osmé části zákona),¹⁴¹ což vyplývalo z přetrvávajícího přesvědčení o neudržitelnosti koncepce

¹³⁵ *Důvodová zpráva k zákonu č. 141/1950 Sb., občanský zákoník* [online]. Praha: Vláda ČSR, 1950, [cit. 1. prosince 2017]. Dostupné na: <http://www.psp.cz/eknih/1948ns/tisky/t0509_10.htm>.

¹³⁶ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník ve znění účinném ke dni 1. dubna 1964.

¹³⁷ HORÁK: *Občanský zákoník – velký komentář...*, s. XLV – XLVI.

¹³⁸ KNAPP, Viktor. *Československé občanské právo I*. Praha: Orbis Praha, 1974, s. 382 – 383.

¹³⁹ KRATOCHVÍL, Zdeněk. *Nové občanské právo*. Praha: Orbis, 1965, s. 523.

¹⁴⁰ *Důvodová zpráva k zákonu č. 509/1991 Sb., kterým se mění, doplňuje a upravuje občanský zákoník* [online]. Praha: Vláda ČSFR, 1991, [cit. 15. prosince 2017]. Dostupné na: <https://www.psp.cz/eknih/1990fs/tisky/t0685_09.htm>.

¹⁴¹ Ustanovení § 495 OZ 1964 upravovalo zástavní právo a věcná břemena. Novela OZ 1964 zákonem č. 131/1982 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský zákoník a upravují některé další majetkové vztahy, nakonec vrátila do občanského zákoníku úpravu věcných břemen recepí příslušných ustanovení z OZ 1950. K úplné restituci kategorie věcných práv dochází až s velkou novelou OZ 1964 na počátku 90. let. Viz ELIÁŠ: *Právní povaha věcných práv...*, s. 212.

věcných práv z hlediska marxisticko-leninské právní teorie.¹⁴² Dobové publikace o nich hovoří např. jako o právním výrazu toho, že věci vládnou lidem a odmítají je jako instituce, které nemají v socialistické společnosti místo.¹⁴³ Je navíc zdůrazňováno, že rozlišování obligačních a věcných práv odporuje právnímu vědomí pracujícího lidu.¹⁴⁴ Pokud jde o obligace, ačkoliv OZ 1964 s pojmem závazek, či obligace nepracoval, je zřejmé, že mnohé instituty charakter obligací měly. To ostatně připouští i Knapp: „*Občanský zákoník nepoužívá výrazu závazkové právo, nicméně však největší jeho část (tj. část čtvrtá o službách a část pátá o právech a povinnostech z jiných právních úkonů) se ve skutečnosti pod jinými názvy zabývá právem závazkovým*“.¹⁴⁵ Je-li však v této práci vycházeno z tradičního pojetí obligací, vymezeného v úvodní kapitole a jde-li o vývoj absolutní ochrany obligačních uživatelských práv jako určité výjimky z tohoto pojetí, představuje toto období zásadní diskontinuitu. Ačkoliv dobová právní věda s pojmem závazek pracovala a dokonce rozlišovala i absolutní a relativní práva, vymezení těchto kategorií chápala odlišně. Byl zastáván postoj, že všechna subjektivní práva působí erga omnes. „*Oprávnění domáhat se na komkoli, aby se zdržel rušení a odstranil z toho vzniklý závadný stav, vůbec není specifické pro tzv. práva věcná, nýbrž toto oprávnění má i každý subjekt závazkového právního vztahu*“.¹⁴⁶ Knapp vymezuje absolutní právní vztah jako vztah občana ke státu.¹⁴⁷ Absolutní právo podle něj spočívá v tom, že občan má nárok domáhat se ochrany svého práva a stát má povinnost tuto ochranu poskytnout. Oproti absolutnímu právu Knapp staví absolutní povinnost, která spočívá v oprávnění státu přimět občana ke splnění této povinnosti a povinnosti občana donucení státu strpět.¹⁴⁸ Absolutnímu právu tak vždy odpovídá absolutní povinnost, nejedná se však o vzájemnou korelativní podmíněnost, jako je tomu u relativního právního vztahu, kde právo a povinnost stojí korelativně proti sobě v rámci jednoho právního vztahu, ale o právo a povinnost, které jsou na sobě nezávislé, a které de facto vyplývají z dvou na sobě nezávislých právních vztahů (mezi oprávněným a státem a mezi povinným a státem). Např. vlastnickému právu jako právu absolutnímu odpovídá absolutní povinnost všech subjektů vlastníka nerušit nikoliv z toho důvodu, že by byl vlastník

¹⁴² KNAPP: *Československé občanské právo I...*, s. 292.

¹⁴³ KRATOCHVÍL: *Nové občanské právo...*, s. 678.

¹⁴⁴ Tamtéž.

¹⁴⁵ KNAPP: *Československé občanské právo I...*, s. 46.

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 47.

¹⁴⁷ KNAPP: *Předmět a systém...*, s. 237.

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 238.

a ostatní subjekty v nějakém právním vztahu, ale proto, že jsou všechny tyto subjekty ve vzájemném vztahu ke státu.¹⁴⁹ Knapp však toto pojetí aplikuje na veškerá subjektivní práva a nerozlišuje tak mezi obligačním právem a např. vlastnickým právem. „Státní donucení dlužníka ke splnění závazku věřiteli vyplývá totiž nikoli primárně z právního vztahu mezi nimi, (...) nýbrž primárně vyplývá z právního vztahu jich obou ke státu.“¹⁵⁰ „Věřitel obligační pohledávky se může dovolat státní ochrany svého práva netoliko tam, kde jde o jeho vztah ke společnosti, tedy o jeho absolutní právo, aby ho nikdo v jeho věřitelství nerušil (...), nýbrž a v první řadě i proti samotnému dlužníkovi.“¹⁵¹ Každému subjektivnímu právu tak odpovídá absolutní povinnost ve výše uvedeném pojetí. U závazkových práv k této absolutní povinnosti, která je společná všem subjektivním právům, odpovídá ještě navíc povinnost relativní, která vyplývá přímo z tohoto relativního vztahu.¹⁵²

Ochrana veškerých subjektivních práv tak byla odvozována od § 4 OZ 1964, který zakotvoval obecný nárok na soudní ochranu a náležela proti všem. Uživací práva tak proti zásahům třetích osob požívala ochrany stejně tak jako např. právo vlastnické. Relativnost či absolutnost práva nebyla kritériem pro odlišení kategorií závazkových práv od práv věcných, jako je zvykem v současné, ale i prvorepublikové právní vědě.¹⁵³

¹⁴⁹ KNAPP: *Předmět a systém...*, s. 237 – 238.

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 240.

¹⁵¹ Tamtéž, s. 239.

¹⁵² Tamtéž, s. 224.

¹⁵³ KNAPP: *Československé občanské právo I...*, s. 47.

5 Období po roce 1989

5.1 Velká novela z roku 1991

5.1.1 Právní úprava

Po provedené novelizaci OZ 1964 zákonem č. 509/1991 Sb., kterým se mění, doplňuje a upravuje občanský zákoník (tzv. „velkou novelou“) se do zákona vrátily tradiční kategorie věcných a obligačních práv. Ochrana obligačně oprávněného detentora proti zásahům třetích osob byla upravena v § 126, odst. 2: „*Obdobné právo na ochranu* (jako vlastník pozn. aut.) *má i ten, kdo je oprávněn mít věc u sebe.*“ Je zřejmé, že se jedná o recepci § 152, odst. 2 OZ 1950, jelikož ustanovení § 126, odst. 2 OZ 1964 po velké novele je v tomto ohledu normováno takřka shodně. V této podobě bylo toto ustanovení součástí právního řádu až do 31. 12. 2013, než nabyl účinnosti OZ. Do zákona se rovněž vracejí tradiční obligační instituty výpůjčka (§ 659 a násl.) a nájem (§ 663 a násl.). Pacht zůstává vtělen do nájmu (§ 663). Na rozdíl od OZ, OZ 1964 po „velké novele“ neobsahoval speciální přímou ochranu nájemce a pachtýře.

§ 126, odst. 2 OZ 1964 po velké novele byl po vzoru OZ 1950 pojat stejně široce. Aktivně legitimován byl každý, kdo měl k věci právní titul. Zákonodárce tak v zásadní novele českého občanského práva, kterou si vyžadovala změna společenských poměrů po roce 1989, a která měla navázat na socialismem přetrženou kontinuitu vývoje občanského práva na našem území, přijal takřka beze změny řešení „popřevratového“ OZ 1950. Jak je z předešlé kapitoly patrné, zákonodárce v OZ 1950 rezignoval na jakékoliv rozlišování právních prostředků ochrany vlastnického práva, držby a detence, protože se podle něj jednalo o souvislou materii.¹⁵⁴ Důvodová zpráva k „velké novele“ se ke znění tohoto ustanovení nevyjadřuje.¹⁵⁵ Toto ustanovení bylo do OZ 1950 zařazeno v období, kdy dobová socialistická právní věda opouštěla koncept tradičního rozlišování věcných a obligačních práv.¹⁵⁶ Obligační práva měla tak nadále velmi výrazné absolutní účinky.

¹⁵⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 141/1950 Sb., občanský zákoník [online]. Praha: Vláda ČSR, 1950, [cit. 1. prosince 2017]. Dostupné na: <http://www.psp.cz/eknih/1948ns/tisky/t0509_12.htm>.

¹⁵⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 509/1991 Sb., kterým se mění, doplňuje a upravuje občanský zákoník [online]. Praha: Vláda ČSFR, 1991, [cit. 15. prosince 2017]. Dostupné na: <https://www.psp.cz/eknih/1990fs/tisky/t0685_09.htm>.

¹⁵⁶ KNAPP: *Předmět a systém...*, s. 250.

5.1.2 Z judikatury

Zajímavý přístup k interpretaci § 126, odst. 2 OZ 1964 po velké novele zaujaly soudy u nájmu bytu. Soudní judikatura se ustálila na názoru, že pokud vlastník pronajme byt jiné osobě, sám ztrácí aktivní věcnou legitimaci k vlastnickým žalobám na vyklizení bytu osobami, které ho užívají bez právního důvodu.¹⁵⁷ Již v rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 8. 1995, 2 Cdo 169/95 je obsažena tato právní věta: *„Jestliže existuje k bytu nájemní vztah, může se vyklizení osob bydlících v bytě bez právního důvodu zásadně domáhat nájemce bytu, nikoliv pronajímatel.“* Stejný názor s odkazem na rozsudek Vrchního soudu v Praze zopakoval také rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 9. 2000, Cdo 503/2000. NS se v tomto rozsudku odmítl zabývat právním důvodem užívání bytu žalovaným, jehož nedostatek žalobce namítal, s odkazem na skutečnost, že pronajímatel jako vlastník stejně nemůže být aktivně věcně legitimován k podání žaloby na vyklizení věci. Uplatní se podle něj totiž názor, že *„pokud právo nájmu bytu nezaniklo, může se vyklizení osob bydlících v bytě bez právního důvodu zásadně domáhat nájemce bytu a pronajímatel pak nemá aktivní věcnou legitimaci k podání žaloby na vyklizení bytu těmito osobami“*. I z dalšího rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2001, sp. zn. 20 Cdo 1230/99 vyplývá závěr, že existujícím nájemním právem k bytu je vlastnické právo pronajímatele omezeno tak, že užívání bytu osobou bez právního důvodu může být zásahem pouze do práva nájemního, nikoliv do práva vlastnického. V tomto duchu se neslo několik dalších rozhodnutí NS týkajících se nájmu bytu a aktivní legitimace vlastníka k petitorním žalobám.¹⁵⁸ V době před účinností OZ tyto závěry ještě shrnul a potvrdil např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 7. 2011, sp. zn. 26 Cdo 1192/2009.

Není příliš jasné, co NS vedlo k závěru, že vlastník ztrácí zřízením obligačního nájemního práva k bytu aktivní věcnou legitimaci k vlastnickým žalobám. Tento závěr je pozoruhodný z několika důvodů. Např. § 684 OZ 1964 po velké novele ukládal vlastníkovu povinnost učinit potřebná právní opatření k ochraně nájemce proti třetím osobám. Neposkytnutí této ochrany dokonce nájemce opravňovalo odstoupit

¹⁵⁷ Např. rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 8. 1995, sp. zn. 2 Cdo 169/95; rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 9. 2000, sp. zn. 26 Cdo 503/2000; rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2001, sp. zn. 20 Cdo 1230/99.

¹⁵⁸ Např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 2005, sp. zn. 26 Cdo 2720/2004 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2006, sp. zn. 26 Cdo 972/2006.

od smlouvy.¹⁵⁹ Jak ale mohl vlastník dostát této povinnosti, ztratil-li zřízením nájmu aktivní věcnou legitimaci k vlastnickým žalobám? Tento závěr rovněž vedl k situaci, kdy vlastník v momentě zřízení obligačního nájemního práva k bytu vybrané konkrétní osobě ztratil faktickou možnost ovlivnit, kdo a jakým způsobem bude s jeho majetkem reálně disponovat. Vlastnické právo je přitom základním lidským právem se kterým jsou spojeny i určité povinnosti. Vlastnictví zavazuje. Čl. 11, odst. 3 Listiny mimo jiné říká, že vlastnictví „*nesmí být zneužito na újmu práv druhých anebo v rozporu se zákonem chráněnými obecnými zájmy*“ a že „*jeho výkon nesmí poškozovat lidské zdraví, přírodu a životní prostředí nad míru stanovenou zákonem*“. Nájemci však podobné závazky z nájemní smlouvy neplynou. Jak může vlastník plnit své povinnosti plynoucí již z listiny základních práv a svobod, pokud ztratí aktivní legitimaci k významným prostředkům, kterými těmto povinnostem může dostát, pouhým zřízením obligačního práva ke své věci?

Touto otázkou se nakonec na základě ústavní stížnosti podle čl. 87, odst. 1, písm. d) Ústavy zabýval také Ústavní soud. Stěžovatelka výše uvedený postoj obecných soudů, který byl aplikován i v jejím případě, označila za porušení jejích základních práv a svobod. Ztrátu aktivní legimitace k vindikační žalobě v situaci, kdy k bytu existuje obligační právo, označila mimo jiné za zásah do jejího ústavně zaručeného práva vlastnit majetek podle čl. 11, odst. 1 Listiny a práva na spravedlivý proces podle čl. 36, odst. 1 Listiny. ÚS konstatoval, že obecné soudy odepřením aktivní věcné legimitace k podání vindikační žaloby v případě, kdy vlastnické právo pronajímatele je omezeno obligačním právem detentora, zasáhly do ústavně zaručeného práva vlastnit majetek podle čl. 11, odst. 1 Listiny a rovněž do základního práva na soudní ochranu podle čl. 36, odst. 1 Listiny. ÚS konstatoval: „*Tyto závěry jsou založeny na východisku akcentujícím již existující omezení vlastnického práva právem nájmu, neboť neoprávněné užívání bytu, přenechaného nájemci, toto omezení vlastnictví nikterak nerozšiřuje. Ústavní soud však připomíná že ochranu vlastnictví nelze zužovat pouze na ochranu konkrétních subjektivních oprávnění vlastníka, ale též na zajištění výkonu vlastnického práva, včetně plnění případných povinností spojených s vlastnictvím. Jde o výron konstrukce vlastnického práva vyjádřeného dikcí „vlastnictví zavazuje“. Z tohoto důvodu je nezbytné vytvořit vlastníkovi dostatečný prostor, t. j. poskytnout mu adekvátní*

¹⁵⁹ § 684 OZ 1964 zněl: „Uplatňuje-li třetí osoba k věci práva, jež jsou neslučitelná s právy nájemce, je pronajímatel povinen učinit potřebná právní opatření k jeho ochraně. Jestliže tak pronajímatel v přiměřené lhůtě neučiní, nebo nejsou-li jeho opatření úspěšná, může nájemce odstoupit od smlouvy.“

soudní ochranu, i proto, aby své povinnosti mohl řádně plnit.“¹⁶⁰ Odepření vindikační žaloby vlastníkovi, který k bytu zřídil pouhé obligační právo, tak ÚS v tomto nálezu shledal jako protiústavní.

5.1.3 Pojetí věci v právním smyslu

OZ 1964 po velké novele obsahoval tripartici věcí, práv a jiných majetkových hodnot, která byla doplněna navíc zvláštní kategorií bytů a nebytových prostor. Pojem věci v právním smyslu nebyl v zákoně definován. Nauka však věc chápala pouze v užším smyslu, tedy jako věc hmotnou a ovladatelné přírodní síly.¹⁶¹ Ačkoliv to z ustanovení upravujících vlastnické právo výslovně nevyplývalo, naprosto dominantním v právní vědě byl názor, že předmětem vlastnictví mohou být pouze věci hmotné.¹⁶² I podle judikatury Nejvyššího soudu pohledávka nebyla věcí v právním smyslu a nebylo možné k ní mít vlastnické právo.¹⁶³

5.2 Občanský zákoník z roku 2012

Myšlenku ustanovení § 126, odst. 2 OZ 1964 po velké novele, § 152, odst. 2 OZ 1950 a § 150 VN 1937 mají v současné právní úpravě patrně vystihovat ustanovení § 1044 a § 2211 OZ.¹⁶⁴ § 1044 OZ říká: *„Má-li někdo věc u sebe, aniž mu svědčí domněnka podle § 1043, může uplatnit právo náležející vlastníku na ochranu svým vlastním jménem.“* V důvodové zprávě se k tomu stručně uvádí: *„Z praktických důvodů se poskytuje obdobná ochrana i tomu, kdo má věc u sebe i z jiného právního důvodu jako jsou např. nájem, nebo výpůjčka. Protože se však jedná o věcněprávní ochranu, vyjadřuje se výslovně, že jde o právo vlastníka na ochranu, které osoba, jejíž právo se opírá jen o obligační titul, pouze vlastním jménem uplatňuje.“*¹⁶⁵ Důvodová zpráva jako příklad uvádí nájemce, který však požívá speciální přímé ochrany, která je upravena právě v § 2211 OZ. Výslovné ustanovení přímo u nájmu má doplňovat a upřesňovat obecnou právní úpravu, *„neboť pronajatý dům, pozemek atd. nájemce zpravidla u sebe nemá“*. Je navíc přímo odkazováno na § 126, odst. 2 OZ 1964 jako předchůdce těchto ustanovení. Jak bude patrné

¹⁶⁰ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 31. 1. 2007, sp. zn. I. ÚS 687/05.

¹⁶¹ ELIÁŠ: Pojetí věci v právním smyslu..., s. 60.

¹⁶² SPÁČIL, Jiří. In ŠVESTKA, Jiří, JEHLIČKA, Oldřich, ŠKÁROVÁ, Marta, SPÁČIL, Jiří (ed). *Občanský zákoník. Komentář*. 9. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 423 – 424.

¹⁶³ Např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. září 2001, sp. zn. 29 Cdo 2077/2000.

¹⁶⁴ HORÁK, DOSTALÍK: *Věc v právním smyslu...*, s. 17.

¹⁶⁵ ELIÁŠ a kol.: *Nový občanský zákoník...*, s. 455.

z následujících podkapitol, význam těchto ustanovení je vzhledem k širokému pojetí věci v právním smyslu velmi sporný.

OZ upravuje tradiční obligační instituty výpůjčku (§ 2193 a násl.) a nájem (§ 2201 a násl.). Do právní úpravy se po několika desetiletích vrací institut pachtu (§ 2332 a násl.), kterému je se všemi jeho specifiky a odlišnostmi věnována samostatná právní úprava. Ustanovení o nájmu se na pacht poté použijí přiměřeně (§ 2341). Současná právní úprava obsahuje také výprosu, kterou na rozdíl od OZO považuje za obligační právní vztah (§ 2187 a násl.). Pravděpodobně však nelze vyloučit případy, ve kterých se bude jednat pouze o společenskou úsluhu.¹⁶⁶

5.2.1 Stručná legislativní historie

První návrh pracovní komise ze 17. 5. 2005 obdobu ustanovení § 1044 OZ neobsahoval.¹⁶⁷ Počítal však již se speciální ochranou u nájmu.¹⁶⁸ První předchůdce současného § 1044 OZ se objevil až v § 926, odst. 1 návrhu občanského zákoníku ze dne 19. 5. 2007: „Práva podle § 923 až 925 (vindikační a negatorní žaloba) náleží i tomu, kdo má věc v oprávněné nebo poctivé držbě, jakož i tomu, kdo má věc z jiného právního důvodu. Taková osoba se považuje za vlastníka proti tomu, kdo zasahuje do jejích práv, ač má pro to slabší důvod.“¹⁶⁹ Ve stejném znění toto ustanovení zůstalo i v § 981 odst. 1 návrhu občanského zákoníku z ledna roku 2009.¹⁷⁰ V § 987, odst. 1 návrhu z roku 2011 bylo přeformulováno: „Právo domáhat se vydání věci nebo ochrany proti jinému rušení náleží i tomu, kdo má věc v oprávněné nebo poctivé držbě. Právo vlastníka na ochranu může uplatnit vlastním jménem i ten, kdo má věc u sebe z jiného právního důvodu.“¹⁷¹ V § 2129 tohoto návrhu se také objevila finální verze současného ustanovení § 2211 OZ.¹⁷² V této podobě byla schválena vládou a postoupena poslanecké

¹⁶⁶ HULMÁK, Milan. In HULMÁK, Milan (ed). *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014)*. Praha: C. H. BECK, 2014, s. 188.

¹⁶⁷ *Návrh zákona a důvodové zprávy* [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2005, [cit. 6. 2. 2018]. Dostupné na: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/OZ_verze_2005.pdf>.

¹⁶⁸ Ustanovení § 1863 návrhu komise z roku 2005 znělo: „Způsobí-li třetí osoba jednáním ve vlastní prospěch újmu nájemci, může se ochrany domáhat sám nájemce.“

¹⁶⁹ Přeformulováno bylo i speciální ustanovení u nájmu, které nadále znělo: „Způsobí-li třetí osoba újmu nájemci, může se ochrany domáhat sám nájemce.“ Viz *Návrh zákona a důvodové zprávy* [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2007, [cit. 6. 2. 2018]. Dostupné na: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/OZ_s_DZ_verze_2007.06.03.pdf>.

¹⁷⁰ *Návrh zákona* [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2009, [cit. 6. 2. 2018]. Dostupné na: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Navrh_obcanskeho_zakoniku_duben_2009_.pdf>.

¹⁷¹ *Návrh zákona* [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2011, [cit. 6. 2. 2018]. Dostupné na: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Navrh_obcanskeho_zakoniku_leden_2011_.pdf>.

¹⁷² Tamtéž.

sněmovně.¹⁷³ Finální znění ustanovení § 1044 se do zákona dostalo až jako pozměňovací návrh usnesením ústavně právního výboru Poslanecké sněmovny. Problematika byla vyčleněna do samostatného ustanovení, došlo k přeformulování textu a především bylo vypuštěno sousloví „z jiného právního důvodu“.¹⁷⁴

5.2.2 Ustanovení na ochranu oprávněného detentora v kontextu současné právní úpravy

OZ je založen na konceptu rozlišování absolutních a relativních majetkových práv.¹⁷⁵ Toto rozlišování je patrné nejenom ze zákona, ale odráží se dokonce v jeho systematicke (§ 976 a násl., § 1721 a násl.). Závisí na něm např. samotné pojetí deliktního práva, když s pojmem „*zásah do absolutního práva*“ pracuje generální klauzule náhrady škody (§ 2910). Ustanovení § 1044 a 2211 OZ lze tak považovat za určité výjimky z tohoto konceptu. Další výjimku můžeme sledovat například v § 2913, odst. 1 OZ, který se týká odpovědnosti za škodu způsobenou porušením smluvní povinnosti. Toto ustanovení upravuje povinnost nahradit škodu nejenom druhé smluvní straně, ale i „*osobě, jejímuž zájmu mělo splnění ujednané povinnosti zjevně sloužit*“.

„Staronové“ pojetí věci v právním smyslu a předmětu vlastnického práva však do tohoto konceptu vnáší velkou neznámou. § 489 OZ stanoví, že „*věc v právním smyslu je vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí*“. Platné právo tak vychází z širokého pojetí věci v právním smyslu, které zahrnuje jak věci hmotné, tak věci nehmotné. Mezi věci nehmotné pak mimo jiné řadí i práva (§ 496 odst. 1, odst. 2). Věc v právním smyslu tak představuje jakýsi univerzální předmět soukromoprávních vztahů.¹⁷⁶ Jak bylo již výše uvedeno, věc v právním smyslu je předmětem věcných práv, která mají absolutní účinky. § 1011 OZ poté za předmět vlastnictví výslovně považuje i věci nehmotné. Tato koncepce tak v extrémním případě může vést k důsledkům, kdy každé obligační právo, které je zároveň věcí v právním smyslu, má absolutní účinky. Důvodová zpráva k § 1011 OZ navíc toto řešení přímo připouští, když uvádí: „*Pohledávka je však*

¹⁷³ *Usnesení vlády České republiky ze dne 18. května 2011 č. 357* [online]. Praha: Vláda ČR, 2011, [cit. 6. 2. 2018]. Dostupné na: <<https://apps.odok.cz/attachment/-/down/KORN97BT936W>>.

¹⁷⁴ *Usnesení ústavně právního výboru z 33. schůze dne 10. a 11. října 2011* [online]. Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2011, [cit. 6. 2. 2018]. Dostupné na: <<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&t=362>>. Bod 119.

¹⁷⁵ MELZER, Filip, TÉGL, Petr, TELEČ, Ivo. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr (ed). *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1 – 117*. Praha: Leges, 2013, s. 188.

¹⁷⁶ STUNA, Stanislav, ŠVESTKA, Jiří. K pojmu věc v právním smyslu v návrhu nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy*, 2011, roč. 19, č. 10, s. 371.

*také: totiž jako určitý majetkový statek – a, podle záměru osnovy, také jako věc v právním smyslu (nehmotná) – rovněž součást věřitelova majetku a jmění, a tedy i předmět jeho vlastnictví. Proto je věřitel vůči zásahům třetích osob chráněn možností podat vlastnickou žalobu a takovým zásahům se bránit.*¹⁷⁷ V důsledku této interpretace by se tak prakticky setřel rozdíl mezi právem relativním a absolutním, potažmo právem obligačním a věcným, na což bylo během příprav OZ v literatuře poukazováno.¹⁷⁸ Podle § 979 OZ se ustanovení o věcných právech na práva použijí pouze „*připouští-li to jejich povaha a neplyne-li ze zákona něco jiného*“. Důvodová zpráva k § 979 OZ navíc volí k možnosti vlastnictví pohledávky poněkud rezervovanější přístup a dostává se tak do určité míry do rozporu s výše uvedeným tvrzením, že věřitel může na ochranu své pohledávky použít vlastnické žaloby. Výslovně označuje obligační práva jako nehmotné věci, vzhledem ke kterým je koncepce věcných práv velmi problematická.¹⁷⁹ Důvodová zpráva jako určité kritérium uvádí možnost „*trvalého, nebo opakovaného výkonu*“ práva.¹⁸⁰ Toto kritérium však ani zdaleka neodfiltruje všechny možné komplikace, které s pojetím práva jako předmětu vlastnictví souvisí. Např. samo vlastnické právo opakovaný a trvalý výkon připouští. Představa nekonečného řetězce vlastnických práv je ale absurdní. Stejně tak nájemní právo bezpochyby „*trvalý a opakovaný výkon*“ připouští. Proč by ale zákonodárce v § 2211 OZ upravoval výslovnou ochranu nájemce (a pachtýře) proti zásahům třetích osob a u jiných obligací nikoliv? K obdobným účelům poté patrně slouží i § 1044 OZ. Podle Horáka a Dostalíka je „*obsahová shoda mezi vlastnictvím věcí a práv v současném právu takřka neproveditelná*“.¹⁸¹ Výraznou inspirací pro interpretaci současné právní úpravy může být právě historický náhled do česko-rakouské právní vědy, která se s tímto problémem potýkala v rámci OZO, který rovněž obsahoval široké pojetí věci, zahrnující i práva. V česko-rakouské právní vědě převládala názor, že předmětem vlastnického práva mohou být pouze věci hmotné. Objevovaly se i menšinové názory opačné, a to především u představitelů brněnské normativní školy.¹⁸² Normativisté však vycházeli z naprosto odlišného pojetí práva, které s trochou nadsázky bořilo celý jeho tradiční systém, který se snažili překonat

¹⁷⁷ ELIÁŠ a kol.: *Nový občanský zákoník...*, s. 438.

¹⁷⁸ STUNA, ŠVESTKA: *K pojmu věc v právním smyslu...*, s. 367.

¹⁷⁹ ELIÁŠ a kol.: *Nový občanský zákoník...*, s. 427.

¹⁸⁰ Tamtéž.

¹⁸¹ HORÁK, DOSTALÍK: *Věc v právním smyslu...*, s. 15.

¹⁸² Tamtéž, s. 19.

(např. neuznávali rozlišování práva veřejného a soukromé, objektivního a subjektivního, hmotného a procesního, absolutního a relativního,...).¹⁸³

Z hlediska tématu práce je význam problematiky vlastnictví práv stěžejní. Pokud připustíme absolutní ochranu obligačních práv již z titulu vlastnictví práva, jak to ostatně naznačuje samotná důvodová zpráva u § 1011 OZ, výslovná ochrana oprávněného detentora proti zásahům třetích osob by ztratila smysl. Podobné důsledky zákonodárce s nejvyšší pravděpodobností nezamýšlel a pokud ano, právní úprava v OZ tomu ani zdaleka neodpovídá. Toto řešení by vedlo k významnému naborání romanistického konceptu soukromého práva, který spočívá na rozlišování obligačních a věcných práv. Tento koncept však v našem právním prostředí až na pár výjimek (zejména normativisté a socialistická právní věda) nikdo během moderního vývoje tuzemského soukromého práva nezpochybňoval.¹⁸⁴ V kontextu této problematiky je vhodné rovněž stručně zmínit, že úprava věcných práv není nekompatibilní pouze s právy, ale v mnoha případech i s jinými nehmotnými věcmi.¹⁸⁵ § 979 přitom vede linii mezi podmíněnou a plnou aplikací ustanovení o věcných právech mezi právy a všemi ostatními věcmi.¹⁸⁶ Dělicí linii by však bylo vhodné vést mezi věcmi hmotnými a všemi věcmi nehmotnými.¹⁸⁷

Pokud nebude koncept nehmotné věci v právním smyslu a jejího vlastnictví v budoucnu přehodnocen, bude velkým úkolem judikatury a právní vědy na základě diskrece, kterou umožňuje § 979, posoudit vhodnost aplikace ustanovení o věcných právech na každý individuální případ.

¹⁸³ WEYR, František. *Úvod do studia právního (normativní teorie)*. Brno: Masarykova univerzita, 1994, s. 67 – 75.

¹⁸⁴ HORÁK, DOSTALÍK: *Věc v právním smyslu...*, s. 15.

¹⁸⁵ Jako příklad lze stručně uvést problematiku některých předmětů duševního vlastnictví. K určitým předmětům jsou zákonem přiznána absolutní majetková práva (např. zapsaný patent, zapsaná ochranná známka,...) a k jiným záměrně nikoliv (nepatentované vynálezy, prosté značky pro něž nebyly úředně zapsány ochranné známky,...). I tyto nezapsané entity jsou však nehmotnými věcmi v právním smyslu. Pokud bychom na tyto zákonem nechráněné statky jako na věci v právním smyslu aplikovali obecnou úpravu o věcných právech, mohly by být paradoxně chráněny více než statky, jejichž ochranu zákonodárce záměrně předpokládá ve zvláštních předpisech. Je tak oprávněně poukazováno na to, že nejen u práv, ale také u jiných nehmotných věcí často „plyne ze zákona něco jiného“ a že jsou situace, kdy aplikaci věcných práv „jejich povaha nepřipouští“. Viz TELEEC, Ivo. Držba informací. *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 4, s. 115 – 121.

¹⁸⁶ Celé znění § 979 OZ: „Ustanovení této hlavy (věcných práv pozn. aut.) se použijí na věci hmotné i nehmotné, na práva však jen pokud, připouští-li to jejich povaha a neplyne-li ze zákona něco jiného.“

¹⁸⁷ TELEEC: *Držba informací...*, s. 121.

5.2.3 Význam § 1044

Je nezbytné předeslat, že vše, co bude v této podkapitole uvedeno, závisí na předpokladu, že § 1044 má vzhledem k širokému pojetí věci v právním smyslu (viz výše) v současném právu vůbec nějaký smysl a že ochrana poskytovaná vlastnickými žalobami se v našem právním prostředí tradičně týká věcí hmotných.¹⁸⁸ Judikatura před účinností OZ žalování pohledávky vlastnickými žalobami odmítala.¹⁸⁹

Vzhledem k poměrně nešťastné formulaci tohoto ustanovení je v současné právní vědě často diskutován jeho dosah. Zatímco § 152, odst. 2 OZ 1950 a § 126, odst. 2 OZ 1964 po velké novele poskytovaly ochranu osobě, která je „oprávněna mít věc u sebe“, § 1044 výslovně poskytuje ochranu osobě, která „má věc u sebe“.

Pokud vycházíme z doslovného znění textu, tato, na první pohled nepatrná změna formulace, má zásadní význam. Osoba, která je „oprávněna mít věc u sebe“, disponuje ochranou po celou dobu svého oprávnění, nikoliv pouze v době, ve které má věc fyzicky u sebe. Za těchto okolností takové osobě náleží jak vindikační, tak negatorní žaloba. Pokud však budeme striktně respektovat text § 1044, který výslovně poskytuje ochranu tomu kdo „má věc u sebe“, je z povahy věci vindikační žaloba vyloučena. V případě, že tato osoba již věc u sebe nemá, nespadá do dispozice právní normy a nemůže se bránit. Tato formulace rovněž navozuje dojem, že ochrana je poskytována každému, kdo má věc u sebe, bez ohledu na to, jestli k této věci má nějaký právní titul (viz kapitola „Stručná legislativní historie“).

Někteří autoři dosah § 1044 rozšiřují na všechny případy, kdy je osoba „oprávněna mít věc u sebe“. Interpretují ho tedy naprosto stejným způsobem, jako § 126, odst. 2 OZ 1964. Podle Spáčila je třeba ustanovení § 1044 vykládat extenzivně. Spáčil uvádí, že pokud bychom trvali na doslovném výkladu (ochrana toho, kdo „má věc u sebe“), setřel by se rozdíl mezi ochranou držby (posesorní ochranou) a ochranou práva. „Petitorní“ ochrana by v takovém případě náležela jak nekvalifikovanému držiteli, tak neoprávněnému detentorovi (resp. každému, kdo má věc u sebe, bez ohledu na to, jestli má právní titul). Tento výklad podle Spáčila zákonodárce zjevně nechtěl. Spáčil také kritizuje formulaci „právo náležející vlastníku na ochranu svým vlastním jménem“. Tato myšlenka podle něj vychází z chybných představ tvůrců občanského zákoníku, kteří popírají absolutní složku obligačních práv. Podle Spáčila je tedy nutné § 1044

¹⁸⁸ HORÁK: *Ochrana oprávněného detentora...*, s. 118 – 119.

¹⁸⁹ Např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. září 2001, sp. zn. 29 Cdo 2077/2000.

chápat stejně, jako předchozí § 126, odst. 2 OZ 1964, bez ohledu na zjevnou odlišnost ve formulaci obou ustanovení.¹⁹⁰ K tomuto názoru se přiklonil také Horák.¹⁹¹ Winterová bez odůvodnění konstatuje, že tato ochrana náleží pouze detentorovi, který má k věci právní titul. Takovému detentorovi potom náleží jak vindikační, tak negatorní žaloba.¹⁹² Dobrovolná ustanovení § 1044 nechápe jako ochranu (oprávněné) detence, ale jako „petitorní“ ochranu kvalifikované držby jiného práva (§ 989, odst. 2 OZ). Podle tohoto názoru „rozšiřuje § 1044 dosah publiciánské petitorní ochrany (§ 1043) na držbu jiného práva než vlastnického práva, zejména závazkového práva“.¹⁹³ § 1043 OZ tak podle tohoto názoru má chránit kvalifikovanou držbu vlastnického práva a § 1044 OZ kvalifikovanou držbu jiných práv ve smyslu rozlišování držby vlastnického práva a držby jiných práv, jak ho zavádí OZ. Historické souvislosti a důvodová zpráva však chápání tohoto ustanovení jako ochrany držby příliš nenasvědčují. Už samotná myšlenka rozlišování „držby vlastnického práva“ a „držby jiných práv“ je vzhledem k širokému pojetí věci v právním smyslu takřka bez významu.¹⁹⁴

Nejvíce spornou otázkou tedy je, na jaké případy ustanovení § 1044 dopadá. Často se hovoří o extenzivním výkladu, jehož výsledkem je tvrzení, že je třeba ustanovení chápat stejně, jako za předešlé právní úpravy (viz výše). Pokusím se proto do tohoto diskurzu přispět vlastním závěrem. Podle mého názoru jazykový význam textu výše zmíněné interpretaci příliš nenasvědčuje. Význam slov „mít věc u sebe“ nezahrnuje situaci, kdy osoba již věc u sebe nemá. Tato situace je nejenom zřejmě „mimo rozsah pojmu“,¹⁹⁵ ale dokonce je se zněním tohoto ustanovení v přímém rozporu. Na druhou stranu je nutné dodat, že argumenty poukazující na skutečnost, že doslovný výklad textu tohoto ustanovení je nemožný, jsou zcela relevantní. Pokud bychom následovali přesnou dikci zákona, ochranu by požíval každý, kdo má věc u sebe. Pod skutkovou podstatu tohoto ustanovení by v krajních případech spadal jak neoprávněný detentor, tak nekvalifikovaný držitel, na což je ve výše zmíněné literatuře odůvodněně poukazováno. Je zřejmé, že tato interpretace nemohla být úmyslem

¹⁹⁰ SPÁČIL: *Občanský zákoník III...*, s. 252.

¹⁹¹ HORÁK: *Ochrana oprávněného detentora...*, s. 118.

¹⁹² WINTEROVÁ, Alena. In ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef (ed). *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 139 – 140.

¹⁹³ DOBROVOLNÁ, Eva. In PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír (ed). *Občanský zákoník. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 1058 – 1059.

¹⁹⁴ HORÁK, DOSTALÍK: *Věc v právním smyslu...*, s. 16 – 17.

¹⁹⁵ MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 98.

zákonodárce. Nekvalifikovaný držitel by se tak svojí ochranou vyrovnal držiteli kvalifikovanému, který disponuje „publiciánskou žalobou“ upravenou v § 1043. Za těchto okolností by zároveň ztratila smysl posesorní ochrana (§ 1003). Stejnou ochranu jako kvalifikovaná držba, potažmo vlastnické právo by poté požívala i neoprávněná detence.¹⁹⁶ Jazykový význam ustanovení je tak širší, než vyžaduje jeho teleologické pozadí. Text právního předpisu zahrnuje i případy, které jsou v rozporu s účelem a smyslem zákona. Zjednodušeně se dá říci, že zákon reguluje více, než by regulovat měl. Jedná se proto podle mého názoru o tzv. zakrytou teleologickou mezeru v zákoně.¹⁹⁷ Nástrojem k vyřešení tohoto problému je teleologická redukce.¹⁹⁸ Teleologická redukce představuje nástroj dotváření práva, na základě kterého se příslušné ustanovení neaplikuje na případy, které pod něj sice jazykově spadají, ale smysl a účel zákona to nepřipouští.¹⁹⁹ Z dosahu § 1044 je nutné vyloučit jak výše zmíněnou nekvalifikovanou držbu, tak neoprávněnou detenci a význam tohoto ustanovení vztáhnout pouze na oprávněného detentora. Vzhledem k důvodové zprávě, historickým kořenům a smyslu a účelu zákona se mi jeví jako nejpravděpodobnější, že zákonodárce chtěl poskytnout ochranu právě oprávněné detenci. Toto lze dovozovat nejenom z vlastní důvodové zprávy k § 1044 OZ, která byla psána v průběhu legislativního procesu v době, kdy předmětné ustanovení k aktivní legitimaci vyžadovalo právní titul a od té doby se již nezměnila, ale i z historického vývoje. Je evidentní, že ustanovení § 1044 je nástupcem § 155 VN 1937, § 152, odst. 2 OZ 1950 a § 126, odst. 2 OZ 1964 po velké novele, která jednoznačně poskytovala ochranu právě oprávněné detenci.

Na základě výše uvedených skutečností zastávám názor, že ustanovení § 1044 OZ by mělo poskytovat ochranu pouze osobě, která má věc u sebe (za pomoci teleologické redukce dovozují, že pouze osobě, která má k věci právní titul). Oprávněnému poté náleží pouze negatorní žaloba, jelikož v momentě, kdy kontrolu nad věcí ztratí, spadá již mimo dosah tohoto ustanovení, jelikož sémantický jazykový význam textu tuto situaci nepřipouští.²⁰⁰ Pokud bychom toto ustanovení za účelem dovození vindikační žaloby chtěli aplikovat i na situace, které spadají mimo rozsah pojmu, bylo by nezbytné tento postup, který je již dle mého pohledu dotvářením práva „*praeter verba legis*“, důkladně

¹⁹⁶ SPÁČIL: *Občanský zákoník III...*, s. 252.

¹⁹⁷ MELZER: *Metodologie nalézání práva...*, s. 230 – 231.

¹⁹⁸ Tamtéž, s. 231.

¹⁹⁹ Tamtéž, s. 252 – 254.

²⁰⁰ Tamtéž, s. 102 – 103.

odůvodnit právními principy, které hovoří ve prospěch dotváření práva.²⁰¹ Je-li tímto principem zejména princip „hodnotové bezrozpornosti právního řádu“²⁰² a má-li být toto ustanovení určitou výjimkou z obecného principu relativních účinků obligačních práv, osobně nepovažuji rozšiřování dopadů této výjimky nad rámec textu zákona za vhodné. Navíc, pokud by oprávněnému detentorovi náležela vindikační žaloba již podle tohoto ustanovení, ustanovení § 2211 OZ, které poskytuje speciální ochranu nájemci a pachtýři, a na základě kterého mají nájemce a pachtýř nepochybně také vindikační žalobu, by se rázem stalo nadbytečným. I z tohoto důvodu se mi tato interpretace jeví jako nesystémová.

Pokud jde o část ustanovení hovořící o uplatnění „práva vlastníka na ochranu svým vlastním jménem“, je otázkou, zda se rozumí právo vlastníka obecně, nebo právo konkrétního vlastníka věci, které je osoba oprávněným detentorem. Jednoznačný závěr není z formulace tohoto ustanovení ani z důvodové zprávy patrný. Důvodová zpráva k tomu uvádí: „Protože se však jedná o věcněprávní ochranu, vyjadřuje se výslovně, že jde o právo vlastníka na ochranu, které osoba, jejíž právo se opírá jen o obligační titul, pouze vlastním jménem uplatňuje.“²⁰³ Z důvodové zprávy je zřejmé, že se zákonodárce dovolává romanistického dělení obligačních a věcných práv, když zdůrazňuje, že obligačně oprávněná osoba vlastníkově právo pouze vlastním jménem uplatňuje. Tato otázka je stěžejní zejména pro dokazování. Pokud bychom připustili, že oprávněný uplatňuje právo konkrétního vlastníka věci, kterou má v detenci, patrně by to znamenalo, že by musel vlastnické právo tohoto vlastníka také prokázat.²⁰⁴ § 155 VN 1937 byl v tomto ohledu jasnější, když používal formulaci „ochrana podle obdoby žalob vlastnických“. Podobným způsobem tuto problematiku řešil rovněž § 152, odst. 2 OZ 1950 a § 126, odst. 2 OZ 1964 po velké novele. Největší smysl tak dává závěr, že oprávněný by za účelem poskytnutí ochrany podle § 1044 OZ měl prokázat svůj platný právní titul k věci.²⁰⁵ Pokud by měl prokazovat vlastnické právo vlastníka, měl by bezdůvodně ztíženou pozici a samotná ochrana oprávněného detentora by tím do jisté míry postrádala svůj význam - oprávněný by se v mnohých případech jen těžko obešel bez součinnosti vlastníka.²⁰⁶

²⁰¹ MELZER: *Metodologie nalézání práva...*, 212 – 213.

²⁰² Tamtéž, s. 217 – 202.

²⁰³ ELIÁŠ a kol.: *Nový občanský zákoník...*, s. 455.

²⁰⁴ SPÁČIL: *Občanský zákoník III...*, s. 252.

²⁰⁵ Tamtéž.

²⁰⁶ Tamtéž.

V ustanovení § 1044 OZ se rovněž odkazuje na „domněnku podle § 1043“. § 1043 OZ však žádnou domněnku neobsahuje a není proto jasné, co těmito slovy chtěl zákonodárce říci. Tento fakt jenom potvrzuje, že ustanovení § 1044 OZ je formulováno velmi nešťastně.

5.2.4 Přímá ochrana nájemce a pachtýře

Ustanovení § 2211 OZ obsahuje přímou ochranu u nájmu a pachtu. Není žádným způsobem odkazováno na oprávnění vlastníka, jak tomu je u § 1044 OZ a jeho předchůdců. Důvodová zpráva k tomuto ustanovení uvádí: „*Historické pojetí, podle něhož měl nájemce oprávnění na nerušený výkon nájemního práva jen proti pronajímateli, a kdy tudíž jen pronajímatel mohl jako vlastník pronajaté věci zasáhnout proti rušivým činům třetích osob, vzalo už dávno za své.*“²⁰⁷ Zákonodárce touto formou tedy poskytuje nájemnímu právu ochranu erga omnes. Na základě § 2341 OZ se ustanovení nájmu přiměřeně použijí i na pacht. Ochranou podle § 2211 OZ tedy disponuje nejenom nájemce, ale i pachtýř. Nájemce a pachtýř mají ve vztahu k třetím osobám nejlepší postavení ze všech obligačně oprávněných. Na rozdíl od § 1044 OZ se nevyžaduje, aby měli věc u sebe. Z formulace tohoto ustanovení je zřejmé, že jsou aktivně legitimováni jak k negatorní, tak k vindikační žalobě. V tomto ohledu tedy disponují ochranou v obdobném rozsahu, jako samotný vlastník věci, nebo jiný oprávněný z práva věcného.

Přesně ustanovení § 2211 zní: „*Ohrozí-li třetí osoba nájemce v jeho nájemním právu nebo způsobí-li nájemci porušením nájemního práva újmu, může se ochrany domáhat nájemce sám.*“ Zákon k aktivní legitimaci nájemce požaduje buď způsobení újmy nájemci v důsledku porušení nájemního práva, nebo ohrožení nájemce v nájemním právu.²⁰⁸ Je otázkou, co můžeme považovat za způsobení újmy nájemci porušením nájemního práva. Zda postačí pouhé porušení bez dalšího, nebo zda musí být způsobena nějaká specifická újma. Pravděpodobně lze za způsobení újmy nájemci považovat již samotný zásah do jeho užívacího práva. Už samotná skutečnost, že nájemce nemůže vykonávat užívací právo tak, jak bylo sjednáno, mu působí újmu. Poskytuje totiž úplatu za nerušený výkon tohoto práva. A *minori ad maius* by ani nedávalo smysl, pokud by zákon poskytoval ochranu již proti pouhému ohrožení nájemce, ale při porušení by vyžadoval nějakou další podmínku. Za porušení nájemního práva lze tak považovat

²⁰⁷ ELIÁŠ a kol.: *Nový občanský zákoník...*, s. 842.

²⁰⁸ HULMÁK: *Občanský zákoník VI...*, s. 261 – 264.

především odnětí věci, užívání věci neoprávněnou osobou, nebo rušení nájemce v užívání. K aplikaci § 2211 však stačí pouhé ohrožení nájemce, resp. pachtýře. K zásahu do užívacího práva tak vůbec nemusí dojít.²⁰⁹

Vedle této „věcněprávní“ ochrany nájemci náleží rovněž oprávnění, která vychází z podstaty nájmu, jakožto obligačního práva. Nájemce není povinen bránit se proti zásahům třetích osob sám. Možností, které mu poskytuje ustanovení § 2211, nemusí bezpodmínečně využít. V případě, že je ve svém užívacím právu rušen třetí osobou, může se obrátit na pronajímatele, který je z nájemní smlouvy povinen mu ochranu poskytnout sám. V případě, že by tak neučinil a nájemci vznikla škoda, nájemce může uplatnit nárok na náhradu škody z důvodu porušení smluvní povinnosti v souladu s § 2913.²¹⁰

²⁰⁹ HULMÁK: *Občanský zákoník VI...*, s. 261 – 264.

²¹⁰ Tamtéž.

Závěr

Ochrana obligačních užívacích práv a obligačně oprávněného detentora vůbec proti zásahům třetích osob byla v rámci historického právního vývoje na našem území velmi ožehavým tématem, které bylo předmětem nejenom četných polemik předních civilistů a romanistů, ale také rozhodování vyšších soudů.

Materiálním pramenem zavedení „petitorní“ ochrany obligačně oprávněného detentora (nejprve výslovně pouze u „užívacích práv“) byly především praktické problémy v souvislosti s nájmy a pacht, které měly podle OZO pouze relativní účinky. To je přímo patrné nejenom z rozhodování soudů, které je věrným odrazem praxe, ale také z dobových odborných diskuzí, nebo dokonce z projednávání VN 1937 na plénu poslanecké sněmovny. Z jednotlivých závěrů učiněných v této práci vyplývá, že tyto obligační vztahy měly ve společnosti natolik významnou roli, že jejich ochrana proti zásahům třetích osob se prosadila i přes teoretický princip relativních účinků obligačních práv, i když toto obecné pojetí obligací naprostá většina dobové právní vědy uznávala (a to i přes to, že panovala shoda, že jim náleží již posesorní ochrana z titulu držby práva).

OZO vycházel z tradičního rozlišování věcných a obligačních práv a v § 307 relativní účinky obligačních práv výslovně uzákonil. Nájem a pacht byly řazeny tradičně mezi obligace a neplatil pro ně v tomto smyslu žádný speciální režim. OZO neposkytoval nájemci ani pachtýři na žádném místě výslovnou ochranu proti zásahům třetích osob. Tento pohled byl naprosto dominantní také v judikatuře. NS ČSR se na konci 20. let v některých svých rozhodnutích pokoušel „petitorní“ ochranu u nájmu a pachtu dovést. Tyto závěry pak byly v roce 1932 vyvráceny v obsáhlém plenárním usnesení, ve kterém se NS ČSR přiklonil k dřívější judikatuře a konstatoval, že nájem resp. pacht mají pouze relativní účinky a že nájemci a pachtýři nepřísluší „petitorní“ ochrana proti zásahům třetích osob. Podle některých autorů se měla úprava vlastnických žalob aplikovat i na nájem a pacht z titulu vlastnictví daného užívacího práva, protože OZO obsahoval široké pojetí věci v právním smyslu a za věci považoval i práva. V dobové právní vědě však převládal názor, že předmětem vlastnického práva jsou pouze věci hmotné.

Kořeny § 1044 a § 2211 OZ sahají do období meziválečné rekodifikace československého soukromého práva. V rámci VN 1937 došlo poprvé k zařazení ustanovení (§ 155 VN 1937), které upravovalo obdobné užití vlastnických žalob pro účely „užívacích práv“. Toto ustanovení bylo do VN 1937 zařazeno v závěrečných

fázích meziválečné rekonstrukce na podnět Swobody, který se v první polovině 30. let stal novým členem superrevizní komise. V důvodové zprávě k VN 1937 bylo odůvodňováno odkazem na judikaturu NS ČSR a polemiky v dobové právní vědě. OZ 1950 byl prvním platným kodexem na našem území, který myšlenku obdobného užití vlastnických žalob pro potřeby obligačně oprávněného detentora zrealizoval. Ve svém § 152, odst. 2 dosah této ochrany ještě rozšířil, když ji poskytl každému, kdo byl oprávněn mít věc u sebe (ne pouze „užívacím právům“). Zákonodárce a socialistická právní věda po komunistickém převratu fakticky rezignovali na romanistický koncept rozlišování věcných a obligačních práv. Ačkoliv to ze systematiky OZ 1950 ještě nebylo přímo patrné, ustanovení § 152, odst. 2 jejich základní rozdíl a podstatu setřelo s konstatováním v důvodové zprávě, že mezi ochranou vlastnického práva, držby a detence není třeba rozlišovat. V tomto období obecně docházelo ke zjednodušování právní úpravy s častým konstatováním, že tradiční instituty soukromého práva „odporují právnímu vědomí pracujícího lidu“, nebo jsou „nepřípustné z hlediska marxisticko-leninské právní teorie“. Jestliže OZ 1950 ještě v určité míře tradiční pojetí soukromého práva zachovával, OZ 1964 znamenal radikální diskontinuitu a úpravu tradičních užívacích institutů neobsahoval vůbec. V této oblasti zavedl zejména v našem právním prostředí do té doby neznámé instituty „osobního užívání“, které měly absolutní účinky.

Od OZ 1950 tak obligačně oprávněný detentor požíval prakticky stejně silné ochrany, jako samotný vlastník. Velká novela OZ 1964 z roku 1991 toto řešení poté bez významové změny (podle mého názoru neodůvodněně) přejala do § 126, odst. 2. Judikatura v 90. letech dokonce dovodila, že v případě nájmu bytu disponuje vindikační žalobou pouze nájemce a že pronajímatel zřízením nájemního práva ztrácí aktivní věcnou legitimaci.

Na toto řešení navázal dokonce i současný OZ, když myšlenku obecné ochrany obligačně oprávněného detentora přejal do ustanovení § 1044. Nájemci a pachtýři poté poskytl v § 2211 ve spojení s § 2341 ochranu speciální. V současné právní vědě nepanuje shoda, na které případy se ustanovení § 1044 OZ vztahuje. V této diplomové práci jsem došel k závěru, že na základě § 1044 OZ je oprávněna pouze osoba, která má k věci právní titul a že jí náleží pouze negatorní žaloba. Obligačně oprávněný detentor je tak podle mého názoru chráněn méně než za předchozích právních úprav. Nájemce a pachtýř poté na základě § 2211 disponují širší speciální ochranou, která zahrnuje

vindikační i negatorní žalobu. OZ se také výslovně vrací k rozlišování relativních majetkových práv a absolutních majetkových práv, které se projevuje přímo v jeho systematice. Výše zmíněná ustanovení jsou tak výjimkou z tohoto rozlišování. Zároveň však přejímá koncept širokého pojetí věci v právním smyslu, který toto rozlišování a celou romanistickou strukturu soukromého práva, včetně rozlišování věcných a obligačních práv, nabourává. Bude proto otázkou jak se k tomuto řešení judikatura a právní věda postaví. Zda dojde k závěru, že vlastnit lze pouze věci hmotné, jak tomu bylo za účinnosti OZO, nebo zda přijme řešení jiné. Tradičnímu systému soukromého práva lépe odpovídá první řešení, protože zachovává jasnou hranici mezi absolutními majetkovými právy a relativními majetkovými právy. Pokud připustíme, že je možné vlastnit i relativní majetková práva jako věci nehmotné, ustanovení, která poskytují výslovnou ochranu obligačně oprávněnému detentorovi proti zásahům třetích osob jako výjimku z pravidla, a jejichž vývoj byl předmětem této diplomové práce, by patrně ztratila smysl. Bude velmi zajímavé sledovat, jakým směrem se bude tato problematika v příštích letech ubírat.

Bibliografie

Právní předpisy

Císařský patent č. 946/1811 Sb. z. s., obecný zákoník občanský, ve znění císařského nařízení č. 69/1916 ř. z. účinném ke dni 1. ledna 1917.

Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném ke dni 1. ledna 1951.

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném ke dni 1. dubna 1964.

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění zákona č. 131/1982 Sb. účinném ke dni 1. ledna 1983.

Zákon č. 131/1982 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský zákoník a upravují některé další majetkové vztahy.

Zákon č. 109/1964 Sb., hospodářský zákoník.

Zákon č. 509/1991 Sb., kterým se mění, doplňuje a upravuje občanský zákoník.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Usnesení České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku.

Návrhy a důvodové zprávy

HARRAS-HARRASOWSKY, Philipp von (ed). *Der Codex Theresianus und seine Umarbeitungen*. Bd. I – V. Wien: C. Gerold's Sohn, 1883 – 1886. (Dostupné též z: <<http://www.koeblergerhard.de/Fontes/Fontes.htm>>.)

KRČMÁŘ, Jan a kol. *Všeobecná část občanského zákoníka a právo obligační (všeobecná část, darování, smlouva schovací, půjčka, zápůjčka a zmocnění)*. Návrh subkomitétu pro revisi občanského zákoníka pro Československou republiku. Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 1924. 282 s.

STIEBER, Miloslav a kol. *Věcné právo. Návrh subkomitétu pro revisi občanského zákoníka pro Československou republiku*. Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 1923. 119 s.

WEISS, Egon a kol. *Obligační právo (smlouva směnná, smlouva kupní, nájem a pacht, smlouvy pracovní, společenství statků, smlouvy odvážné) a náhrada škody. Návrh subkomitétu pro revisi občanského zákoníka pro Československou republiku*. Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 1924. 77 s.

Zákon, kterým se vydává všeobecný zákoník občanský. Návrh superrevisní komise. Díl I., Text zákona. Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 1931. 306 s.

Zákon, kterým se vydává všeobecný zákoník občanský. Návrh superrevisní komise. Díl II., Důvodová zpráva. Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 1931. 392 s.

Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se vydává občanský zákoník [online]. Praha: Vláda ČSR, 1937 [cit. 17. listopadu 2017]. Dostupné též na: <http://www.psp.cz/eknih/1935ns/ps/tisky/t0844_19.htm>.

Důvodová zpráva k zákonu č. 141/1950 Sb., občanský zákoník [online]. Praha: Vláda ČSR, 1950, [cit. 1. prosince 2017]. Dostupné na: <http://www.psp.cz/eknih/1948ns/tisky/t0509_12.htm>.

Důvodová zpráva k zákonu č. 509/1991 Sb., kterým se mění, doplňuje a upravuje občanský zákoník [online]. Praha: Vláda ČSFR, 1991, [cit. 15. prosince 2017]. Dostupné na: <https://www.psp.cz/eknih/1990fs/tisky/t0685_09.htm>.

Návrh zákona a důvodové zprávy [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2005, [cit. 6. 2. 2018]. Dostupné na: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/OZ_verze_2005.pdf>.

Návrh zákona a důvodové zprávy [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2007, [cit. 6. 2. 2018]. Dostupné na: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/OZ_s_DZ_verze_2007.06.03.pdf>.

Návrh zákona [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2009, [cit. 6. 2. 2018]. Dostupné na: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Navrh_obcanskeho_zakoniku_duben_2009_.pdf>.

Návrh zákona [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2011, [cit. 6. 2. 2018]. Dostupné na: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Navrh_obcanskeho_zakoniku leden_2011_.pdf>.

Monografie a učebnice

BLAHO, Peter, SKŘEJPEK, Michal. *Iustiniani Institutiones – Justiniánské Instituce.* Praha: Karolinum, 2010. 411 s.

DAJCZAK, Wojciech, GIARO, Tomasz, LONGCHAMPS DE BÉRIER, Franciszek., DOSTALÍK, Petr. *Právo římské. Základy soukromého práva.* Olomouc: Iuridicum Olomoucense, 2013. 423 s.

- EHRENZWEIG, Armin. In KRAINZ, Josef (ed). *System des österreichischen allgemeinen Privatrechts. Band 1.* 3. Aufl. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 1899. 870 s.
- ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem.* Ostrava: Sagit, 2012. 1119 s.
- FRÝDEK, Miroslav. *Kurs římského práva.* Ostrava: KEY Publishing, 2011. 187 s.
- HEISE, Georg Arnold. *Grundriss eines Systems des gemeinen Civilrechts zum Behuf von Pandecten-Vorlesungen.* Heidelberg: Mohr und Zimmer, 1807, 105 s.
- HORÁK, Ondřej a kol. *Absolutní majetková práva z historicko-srovnávací perspektivy. Vybrané otázky.* Praha: Leges, 2017. 160 s.
- HURDÍK, Jan, FIALA, Josef. *Úvod do soukromého práva.* 2. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2002. 158 s.
- KINCL, Jaromír. *Gaius: Učebnice práva ve čtyřech knihách.* Přetisk 1. vydání z roku 1981. Brno: Masarykova univerzita, 1999. 274 s.
- KNAPP, Viktor. *Československé občanské právo I.* Praha: Orbis Praha, 1974. 587 s.
- KNAPP, Viktor. *Předmět a systém československého socialistického práva občanského:* Praha: Československá akademie věd, 1959. 314 s.
- KRČMÁŘ, Jan. *Právo občanské I. Výklady úvodní a část všeobecná.* Praha: Wolters Kluwer, 2014. 253 s.
- KRČMÁŘ, Jan. *Právo občanské II. Práva věcná.* Praha: Wolters Kluwer, 2014. 403 s.
- MAYR, Robert. *Soustava občanského práva. Kniha první: nauky obecné.* Dominik Rudolf (ed). 2. vydání. Brno: Barvič a Novotný, 1929. 239 s.
- MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace.* 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. 276 s.
- PFERSCHKE, Emil. *Österreichisches Sachenrecht. I. Band.* Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 1893. 250 s.
- RANDA, Antonín. *Der Besitz nach österreichischem Rechte mit Berücksichtigung des gemeinen Rechtes, des preußischen, französischen und sächsischen Gesetzbuches.* Leipzig: Breitkopf und Härtel, 1865. 384 s.
- RANDA, Antonín. *Právo vlastnické dle rakouského práva v pořádku systematickém.* 2. vydání. Praha: Tiskem a nákladem dr. Edvarda Grégra, 1874. 193 s.
- REBRO, Karol, BLAHO, Peter. *Rímske právo.* 4. přepracované a doplněné vydání. Bratislava: Iura Edition, 2010. 522 s.

- REHBEIN, Hugo, REINCKE, Otto Ludwig Karl. *Allgemeines Landrecht für die Preussischen Staaten nebst den ergänzenden und abändernden Bestimmungen der Reichs- und Landesgesetzgebung. Zweiter Band (Theil I, Titel 12 – 23.)*. Berlin: H. W. Müller, 1889. 604 s.
- SCHELLE, Karel, TAUCHEN, Jaromír. *Občanské zákoníky*. Ostrava: KEY Publishing, 2012. 1019 s.
- SKŘEJPEK, Michal. *Římské soukromé právo. Systém a instituce*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016. 305 s.
- SOMMER, Otakar. *Učebnice soukromého práva římského. Díl I. Obecné nauky*. Praha: Politika, 1933. 220 s.
- SOMMER, Otakar. *Učebnice soukromého práva římského. Díl II. Právo majetkové*. Praha: Politika, 1935. 356 s.
- SWOBODA, Ernst. *Die Neugestaltung der Grundbegriffe unseres Bürgerlichen Rechts: ihre Bedeutung für die Gegenwart und für das Privatrecht der Zukunft*. Wien: Verlag der Vereinigung der österreichischen Richter, 1929. 143.
- TILSCH, Emanuel. *Občanské právo. Část všeobecná*. Praha: Wolters Kluwer, 2012. 205 s.
- UNGER, Joseph. *System des österreichischen allgemeinen Privatrechts*. 5. Aufl. Leipzig: Breitkopf und Härtel, 1892. 650 s.
- VÁŽNÝ, Jan. *Římské právo obligační*. Bratislava: Právnická fakulta univerzity Komenského v Bratislavě, 1924. 140 s.
- WEYR, František. *Teorie práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 388 s.
- WEYR, František. *Úvod do studia právního (normativní teorie)*. Brno: Masarykova univerzita, 1994. 79 s.

Komentáře

- ELIÁŠ, Karel (ed). *Občanský zákoník. Velký akademický komentář. Úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1. 4. 2008. 1. svazek, § 1 – 487*. Praha: Linde, 2008. 1391 s.
- HULMÁK, Milan (ed). *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014)*. Praha: C. H. BECK, 2014. 2046 s.
- KRATOCHVÍL, Zdeněk a kol. *Nové občanské právo*. Praha: Orbis, 1965. 716.
- MELZER, Filip, TĚGL, Petr (ed). *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1 – 117*. Praha: Leges, 2013. 649 s.

PETROV Jan, VÝTISK, Michal, BERAN Vladimír (ed). *Občanský zákoník. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2017. 3053 s.

ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír (ed). *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl I. §§ 1 – 284*. Praha: V. Linhart, 1935. 1192 s.

ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír (ed). *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl II. §§ 285 – 530*. Praha: V. Linhart, 1935. 970 s.

ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír (ed). *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl IV. §§ 859 – 1089*. Praha: V. Linhart, 1936. 866 s.

ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír (ed). *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl V. §§ 1090 – 1341*. Praha: V. Linhart, 1937. 1011 s.

SPÁČIL, Jiří (ed). *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976 – 1474)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 1260 s.

ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef (ed). *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. 1298 s.

ŠVESTKA, Jiří, JEHLIČKA, Oldřich, ŠKÁROVÁ, Marta, SPÁČIL, Jiří (ed). *Občanský zákoník. Komentář*. 9. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006. 1465 s.

ZEILLER, Franz Edler von. *Commentar über das allgemeine bürgerliche Gesetzbuch für die gessamten Deutschen Erbländer der Oesterreichischen Monarchie. Band II. Abteilung I*. Wien und Triest: Geistingers Verlagshandlung, 1812. 576 s.

Články v časopisech a sbornících

BOHÁČEK, Miroslav. Kritika rozhodnutí Nejvyššího soudu a její teoretické dozvuky. *Právník*, 1931, roč. 70, s. 88 – 96.

BOHÁČEK, Miroslav. Nový názor nejvyššího soudu na otázku právní ochrany pachtýře proti třetím osobám. Kritické poznámky k rozhodnutí nejvyššího soudu ze dne 29. června 1929, Rv I 238/29, Váž. civ. 9076. *Časopis Učené společnosti Šafaříkovy*, 1930, roč. 4, s. 408 – 418.

- DOSTALÍK, Petr. Obligační nebo věcně-právní účinky pachtu? Spor mezi Františkem Weyrem a Miroslavem Boháčkem. In BUBELOVÁ, Kamila, FRÝDEK, Miroslav (ed). *Polemiky a spory v právní vědě*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2010, s. 19 – 28.
- ELIÁŠ, Karel. Právní povaha věcných práv k cizí věci. *Právník*, 2011, roč. 150, č. 3, s. 209 – 218.
- ELIÁŠ, Karel. Pojetí věci v právním smyslu v návrhu občanského zákoníku (Srovnávací studie). In DVORÁK, Jan, KINDL, Milan (ed). *Pocita Martě Knappové k 80. narozeninám*. Praha: ASPI, a. s., 2005, s. 59 – 74.
- HORÁK, Ondřej. Ochrana oprávněného detentora proti zásahům třetích osob (ke kořenům a výkladu § 1044 občanského zákoníku). *Právní rozhledy*, 2015, roč. 23, č. 4, s. 115 – 119.
- HORÁK, Ondřej, DOSTALÍK Petr. Věc v právním smyslu v novém občanském zákoníku z právněhistorické perspektivy. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2013, roč. 22, č. 1, s. 14 – 21.
- LUBY, Štefan. Československý občiansky zákonník a slovenské súkromné právo. *Právny obzor*, 1947, roč. 30, s. 7 – 288.
- NEUBAUER, Zdeněk. Jak se nemá polemizovati. *Právník*, 1931, roč. 70, s. 194 – 197.
- SEDLÁČEK, Jaromír. Subjektivní právo. In KRČMÁŘ, Jan (ed). *Randův jubilejní památník*. Praha: Univerzita Karlova, 1934, s. 443 – 458.
- SPÁČIL, Jiří. Vlastnické žaloby v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 20, s. 687 – 691.
- STIEBER, Miloslav. Systematika zákoníků Střední Evropy. *Sborník věd právních a státních*, 1922, roč. 22, s. 229 – 242.
- STUNA, Stanislav, ŠVESTKA, Jiří. K pojmu věc v právním smyslu v návrhu nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy*, 2011, roč. 19, č. 10, s. 366 – 372.
- TELEC, Ivo. Držba informací. *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 4, s. 115 – 121.
- WEYR, František. Teorie a praxe. *Časopis pro právní a státní vědu*, 1930, roč. 13, s. 253 – 265.

Judikatura

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 15. března 1922, Rv II 106/22, Váž. civ. 1557.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 29. června 1929, Rv I 238/29, Váž. civ. 9076.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ČSR ze dne 17. dubna 1923, Rv II 391/22, Váž. civ. 2516.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 16. listopadu 1926, Rv I 1408/26. Váž. civ. 6482.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 22. listopadu 1929, Rv I 1717/29, Váž. civ. 9402.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 15. února 1930, Rv I 776/29. Váž. civ. 9653.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 23. září 1931, Rv I 556/31, Váž. civ. 10741.

Plenární usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. května 1932, Pres. 1695/31, Váž. civ. 11674.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 8. 1995, sp. zn. 2 Cdo 169/95.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. prosince 2001, sp. zn. 26 Cdo 446/2001.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 9. 2000, sp. zn. 26 Cdo 503/2000.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. září 2001, sp. zn. 29 Cdo 2077/2000.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2001, sp. zn. 20 Cdo 1230/99.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 2005, sp. zn. 26 Cdo 2720/2004.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2006, sp. zn. 26 Cdo 972/2006.

Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 31. 1. 2007, sp. zn. I. ÚS 687/05.

Ostatní internetové zdroje

Stenoprotokol z 93. schůze Poslanecké sněmovny ve volebním období 1935 – 1938 [online].

Praha: NS ČSR, 1937, [cit. 28. listopadu 2017]. Dostupné na: <<https://www.psp.cz/eknih/1935ns/ps/stenprot/093schuz/s093006.htm>>.

Usnesení Vlády České republiky ze dne 18. května 2011 č. 357 [online]. Praha: Vláda ČR, 2011, [cit. 6. 2. 2018]. Dostupné na: <<https://apps.odok.cz/attachment/-/down/KORN97BT936W>>.

Usnesení ústavně právního výboru z 33. schůze dne 10. a 11. října 2011 [online]. Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2011, [cit. 6. 2. 2018]. Dostupné na: <<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&t=362>>.

Abstrakt

Diplomová práce je zaměřena na vývoj „petitorní“ ochrany obligačních užívacích práv proti zásahům třetích osob na našem území od všeobecného zákoníku občanského do současnosti (geneze ustanovení § 1044 a § 2211 OZ). Stranou byla nechána otázka držby a posesorní ochrany. První kapitola nazvaná jako „Východiska“ slouží jako úvod do problematiky, který vymezuje podstatu rozdílu mezi obligačními právy jako relativními majetkovými právy a věcnými právy jako absolutními majetkovými právy a podstatu ustanovení na ochranu obligačně oprávněného detentora proti třetím osobám, jejichž vývoj je tématem práce. Následující kapitoly se poté věnují předmětné problematice v jednotlivých historických obdobích (obecný zákoník občanský, meziválečná rekonstrukce, socialistické právo, současné právo).

Za použití obecných vědeckých metod, metod historického výzkumu a metod sloužících k nalézání práva práce vystihuje vývoj dané problematiky ve zkoumaných historických obdobích. Pomocí metod sloužících k nalézání práva (výkladových metod, teleologické redukce, analogie) je poté interpretována také současná právní úprava, na kterou je nahlíženo nejen z pohledu historických souvislostí, což je hlavním účelem této práce, ale také prostřednictvím zejména teleologických argumentů.

Abstract

Master's thesis is devoted to development of the „petitor“ protection of obligational rights to use against third parties from Austrian civil code (Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch from 1811, ABGB) to the present (the genesis of § 1044 and § 2211 OZ). The thesis skips the issues of the possession and the protection of possession. The first chapter is called „Basis“ and it serves as an introduction to the issues that are the topic of the thesis. The first chapter defines the principle of differentiation between the obligational and the real rights and also the substance of the legislation that provides the protection to obligational rights of detentor against third parties. Following chapters deal with the issue in the context of the selected historical periods (ABGB, the interwar recodification, socialist law, current law).

By using the general scientific methods, methods of historical research and special methods for finding the law the thesis characterizes the development of the determined issue during the selected historical periods. By using the special methods for

finding law (interpretation of law, teleological reduction, analogy) is also interprets the current legal regulation that is viewed not only from the historical point of view, which is the main purpose of this work, but also through the teleological arguments.

Klíčová slova

Obligace, relativní majetková práva, detence, užívací práva, nájem, pacht, výpůjčka, osobní užívání, pohledávka, vlastnické právo, vlastnické žaloby, věcná práva, absolutní majetková práva, relativní účinky, absolutní účinky, meziválečná rekodifikace, historický vývoj

Key words

Obligations, relative property laws, detentio, rights to use, lease, tenancy, borrowing, personal using, claim, property right, proprietary actions, real rights, absolute property laws, relative effects, absolute effects, interwar recodification, historical development